

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulari 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoiului 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLIX • Nr. 22

SAMBATA 25 Mai 1940

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Pictorul Ștefan Dimitrescu Vega, steaua cea strălucitoare

de FRANCISC ȘIRATO

de C. N. NĒGOITA

ȘTEFAN DIMITRESCU

Curtia din Balco

SCENA ITALIEI

de ION MAREN SADOVEANU

Dacă se privește istoria Teatrului și a Dramei ca un întreg unitar, care în istoria ideilor și a faptelor se restrânge limpede și dă neașteptate valori în această disciplină, Italia nu numai că apare la fiecare epocă, dar printr-o chemare unică, leagă totul imprumutând permanent altor vremuri formulele dramei și teatrului său.

În felul acesta, Italia ni se înfățișează ca depozitară adevăratelor practici de teatru european. Se poate ca, drama propriu-zisă, să-și fi găsit marele și eternele ei realizări aici. Temelia însă a săvârșirilor scenice, acele fapte care capătă o optică și o intensitate specială urcate pe scânduri în fața unui public și care o naștere, o dezvoltare și o curmare în timp măsurat de o intuiție precisă, alcătuind astfel în tâmplarea teatrală de interes colectiv, rămâne istoricește italiană.

Acest substrat al dramei complete din totdeauna, care o face viabilă, vechiul mimus, prin Veneția moștenitoarea Bizanțului și printr-un altol al spiritului italian la pământ din Bergam și până la Napoli, a reinchișat teatrul adevărat în Comedia dell'Arte a veacului al XVI-lea și XVII.

Tot ce se cere pentru o adevărată și mare epocă de teatru, această Comedia dell'Arte a realizat: simplitatea neutră a scenei, neobosită de complicate mașinării chemate să ajute numai epoci cu fantazia mediocră; aderența puternică a scenei cu un public care o caută, susține și o prețuiește și însuși, lucrul unic, prospețimea și spontaneitatea permanentă a săvârșirii actoricești, născută mereu din identificarea perfectă a gestului cu cuvântul.

Sbuciumele teoretice, cari de la începutul veacului al XIX-lea cu Heinrich von Kleist și până în veacul nostru sub mîna englezului florentinizat, Gordon Craig, caută o soluție fie chiar artificializată în supramacronetă, pentru perfecțiune și repețirea în perfecțiune, a unei realizări actoricești, au fost în formă liberă realizate și încheiate de Comedia dell'Arte, sigur, cu singura soluție posibilă: libertatea completă de invenție, creind astfel un teatru perfect și spontan, dând fiecărui actor pe el însuși ca autor multiplicat al propriului său rol.

Perfecțiunea aceasta mimică a fost atât de puternică și atât de impresionantă, încât din ea, în peregrinări cari n'au cunoscut nici hotare naționale, nici depărtări, au răsărit fie în Spania lui Torres Naharro, fie în Anglia preshakespeareană, fie într-o Franță vecină în timp cu Molière, influențele hotărâtoare pentru teatrul european.

Pe linia creațiilor autohtone și în special venețiene, genul negat sau ajutat a rodit iarși din belșug dând două nume mari ale teatrului din totdeauna: Goldoni și Gozzi.

Dacă aceasta este în primul rând marea contribuție a Italiei, pentru teatrul nostru al tuturor, nu trebuie să uităm drama însăși, care în forma modelelor mari, un Alfieri de pildă a influențat începuturi și aiurea, dar mai ales românești.

Un teatru național român abia încheiat actoricește, ca o revendicare imperioasă în epoca de renaștere națională, cere lui Alfieri ca fiind parcă mai aproape pentru o anumită inițiere, transcrierea operelor sale pe scena noastră.

Și de atunci permanent, trupe sau numai actori, s'au adresat dramei scrise italiene, a tuturor formulelor literare, pentru programele lor. Astăzi, literatura dramatică italiană prezintă, cred, cea mai interesantă priveliște dintre toate.

Toate genurile sunt prezente. De la marea lirică dramatică a lui d'Annunzio până la subțirea problematică pirandelliană, nimic nu lipsește. Și întocmai ca altă dată, pe formule nouă și îndrăznețe, tot Italiei îi revine sarcina să deprindă scenele de pretutindeni, mult prea îngreunate de transcrierea unui anumit materialism, să aereze și să poetizeze în subșiri realizări de inimă sau gând, munca și năzuințele lor.

Într-o caldă zi de primăvară, — s'au împlinit de-atunci șapte ani, — trecea încet, pe străzile Iașului, cortegiul celor ce însoteau la locul de veșnic astămpăr pe acela, ce în viață nu și-l putea găsi. Iașul intelectual însotea pe unul dintr'ei lui, ce se lupta cu încredere în destinul cultural a orașului ce încă nu era cu totul părăsit de fiii lui cei mai aleși cari îl părăseau în clipele lui de dureroasă a-murgire. Ștefan Dimitrescu credea în Iași adolescenței sale care, pentru el era încă Iașul „Convorbirilor Literare” și al „Vieții Românești”, credea în vitalitatea culturii moldovene și mai credea într-o posibilă renaștere locală.

Pe ori câte țărâmură l-a purtat neastâmpărul vârstei, ce nu cunoștea decât încântările înmăgurilor idealiste, fie prin Paris-ul tuturor îndrăgșnelor și a tuturor izbânzilor posibile, fie prin Italia, edenul artei, Ștefan Dimitrescu, poate, la Iași adolescenței lui se refugia în făuririle tainice ale imaginației lui.

Dacă Bucureștii au fost locul primelor și statornicilor lui succese, maturitatea talentului său tot Iașului a fost închinată, prin faptul numirii sale ca profesor și în urmă ca rector la Academia de Arte Frumoase. De pe urma activității sale pedagogice au apărut în arena plastică românești o samă de talente bine pregătite. Nu era Ștefan Dimitrescu dintre dascălii, cari n'au ce împărți cu învățăceii lor, cu atât mai puțin făcea parte din tagma respingătoare a acelora ce nu vor să-și popularizeze secretele profesionale. Omnia lui se manifestă sub toate formele, mai cu seamă era activ în domeniul plastic, de-aceea profesoratul era un câmp numai bine potrivit nevoii sale de împărtășire.

Omenia va fi calitatea caracteristică a personalității sale. În plastica lui, dragostea de faptele pământului, intensiva comunicare cu obiectul ce și-a ales colaborator într-o făurire a operei sale, îi definește calitatea talentului.

Primele manifestări artistice sunt, natural, șovăitoare, sunt reminiscențe de aiurea altoite chinutei lui existențe de violoncelist — Dimitrescu a făcut și studii muzicale la Conservator — ce își câștiga existența în localuri publice unde își găsește și primele subiecte. Subiecte ce erau pe atunci la modă pretutindeni în Europa, ca urmare a succesului renumit de Toulouse-Lautrec.

Din acest impas artistic îl salvează războiul din 1916, ce a fost și pentru Ștefan Dimitrescu, ca pictor al Marei Armate, prilej să cunoască de aproape omul din popor, să trăiască în toată

cruda realitate subiectul unei capod'opere. „Morții dela Cașin” ce a fost cea mai autentică, deci emoționantă operă produsă pe acele vremuri. Odată calea găsită, Ștefan Dimitrescu produce o serie de tablouri cu subiecte din lumea umililor vieții, din tot cuprinsul țării. Toate aceste lucrări se deosebesc printr-o sobră prezentare a figurilor în atitudini simple, naturale, egal departe de orice exagerare retorică sau moleșală și falsă grație în gen liric.

Noua situație de profesor îl face să cunoască tihna unei existențe asigurate, ce îi procură posibilități de lucru mai ușoare; tot atunci călătorește pe litoralul Dobrogei de unde vine, în anii ce urmează, cu bogate recolte. Subiectul și-l găsește ca totdeauna în mediul popularului, de preferință turc; nu-l conduce în aceasta, nici o tendință socială, ci numai aspectul caracteristic și pitoresc. În cea epocă cade și seria subiectelor din lumea burgheză cu scene de interior cum este portretul de interior, în mărime naturală „Mama și copilul” unde pictorul se arată preocupat de probleme de culoare, de materie și densitatea ei și, cu deosebire, de prețiozitatea nuanțelor. Și acest tablou are calitatea de-a fi cel mai bun, în gen, ce s'a făcut la noi.

Încă dela începutul epocii marilor lui compoziții, care începe la 1926, cu „Cina” pictorul își conscriu tabloul cu grija meșterului ce răvnește eternitatea. Grija schelei constructive merge crescând până în ultima epocă când constructivul se împlinște cu o accentuată vigoare prin rotunjimea volumului.

E curios că la artistul ce-și incredința jalea și aleaul violoncelului, în arta lui proprie nu se găsește nici în compoziție, nici în color această calitate de muzicant. Nu afirmăm că Ștefan Dimitrescu nu se preocupa de culoare, de armonia ei, seria de interioare sunt o dovadă contrarie, dar sufletul lui întreg era în altă parte. El se găsea în domeniul marilor realizări ale compoziției și în preferințele lui pentru formatul de dimensiuni mari. În pictură, el era cu totul plastic orientat, și nu cultiva decât forma expresivă și culoarea la fel. Soarta nu a îngăduit acestui aprig muncitor o viață mai lungă, totuși, calea înfăptuirii lui a fost parcursă până la capătul posibilităților talentului. Evoluția lui artistică s'a desăvârșit rectilin și în etape, ce se încheagă armonice și cu totul rațional. Personalitatea pictorului ne apare astfel complet cristalizată. Era un suflet prins puternic de rosturile vieții reale, iar meșesugul lui de solidă tradiție l-a ferit de aventuri.

(Urmare în pag. 7-a)

ȘTEFAN DIMITRESCU

Măidaniul evreesc din Iași

Drama iubirii

de TOMA VLĂDESCU

Niciodată poate mai mult decât în atmosferă de sărbători pascale — zile de febre calme și de mistere — sau chiar în oasuri tulburate ca acestea prin care trecem acum, nu simțim iubirea, toate formele ei, ridicându-se cu un flux peste viețile noastre, dând primăverii par'că un nesfârșit orizont și un fermecător dramatism. Când rostim numele ei aproape la fiecare oipă din viață, câți dintre noi ne-am gândi că exprimăm atunci toate sensurile noastre, că atingem astfel esențialul unor teme de profundă lipsă, de durere, dar nu mai puțin de mântuire și deslegare!

Nu a fost Isus, iubirea intactă, pură, iubirea universală și săngerată care s'a plimbat printre noi? Și aceste discordii care fac viața noastră obicinuită, dar pe care astăzi le putem privi la un crud paroxism, nu semnifică ele nu știu ce gravă deficiență a întregii Fliințe, păcatul desigur — dar odată cu el drama iubirii, neputința, absența noastră din miracolul perfect al iubirii?

Cum n'am pricepe atunci că ea ne rezumă întreții, că ne cheamă și ne respinge, că ne mângăie aproape și ne doare în același minut?

Psyche aprinde lampa care trebuia să-i arate mai curând chipul eternelor fericiri promise. Lampa aceasta n'o vom întinde și noi acum prin meandrele propriului suflet, de atâtea sbateri obscure? Dar nu vom încerca mai ales să pricepem astfel, din aceste lucida sidera ce se aprind în nopțile noastre, — ca să ne determine totuși și să ne reflecte până dincolo de carnea și de pământul care suntem — nu vom încerca într-adevăr să lămurim înseși rosturile inițiale și înevocabile în care se rezolvă agitația noastră, tot ce compune și exprimă lucrul acesta straniu, absurd poate și grăunț, care se cheamă viață?!

Cei vechi aveau pasiunea temelor mari, — dar unde mai sunt astăzi acele tratate pe care le-a compus altădată un Cicero, Platon sau Marc Aureliu în acest concert al esențelor noastre care se cheamă Prietenie, Iubire și Moarte! Dacă se mai scriu — un Kirkegaard,

Maeterlinck... — ele trec repede în indiferența zilei, cașicând corul grosolan ai oamenilor, al spiritelor vulgare de azi, ar vrea să se vadă că nu mai interesează aceste discuții și li se rofază un sens „actual”.

Cu toate acestea aceleași întrebări ni se pun, și n'ar exista pentru demnitățile omului o mai înaltă misiune decât să rămână în marginea lor, să le solicite cu toată setea sufletelor noastre căzute... Să meargă oricât de greu, dar perseverent pe urmele vechi până la aceste izvoare fierbinți de unde se ridică toate sevele vieții!

Dacă astăzi pricepem mult mai puțin și dacă fără îndoieli greșim incomparabil mai mult decât oamenii de odinioară, e fiindcă ne-am resemnat să trăim destul de efemer și grăbiți, respirând aproape numai la suprafață atât de strămtă și de săracă a unei vieți în care singură carnea pare să-și organizeze,

fără să știe cum, fericirea ei tristă și repede pieritoare! Vieța continuă să ne ofere acest dans teribil în care aspectele sumptuoase — civilizația, cultura, arta, triumful de invenție ale spiritului — alternează totuși cu cele mai sumbre drame. În fața lor rămânem aproape streini și închiși. Atâtea războaie care sfășie umanitatea noastră, atâtea dezaastre... Omul barbar al zilelor noastre se duce repede, se duce cu statistică, cu planuri și calcule, să descopere cauze materiale. Și atunci crede că a găsit! Il vedem dând soluții chiar — și aceste soluții nu o singură dată, au pretins să goniască toate dezastrurile oamenilor, să suprimă războaiele de pildă, și cu ele desigur durerea... suprimând aceste cauze materiale. Sărman om care nu s'ar resemna să cunoască falimentul operei lui, de atâtea ori consumat! Dar acestea sunt soluțiile timpului nostru...

Cașicând nu omul ar fi esențialul! Cașicând n'ar guverna legile lui, cașicând nu el ar stăpâni din adânc peste toată iresponsabila aventură a materiei!

...Și totuși pe scutul eroilor cari se înfruntă în Iliada lui Homer se profilează chipul de

(Urmare în pag. 8-a)

In noaptea asta calmă, pe sub frunzișul grădinii mele, lucruri misterioase aproape chiamă către contemplație și dulci reverii. Dar să ieșim dincolo, unde cerul se deschide ca o floare și-și împatrecă mărinos darurile.

Aici nu pătrunde rumoarea atâtor lupte zadarnice; aici tumultul armelor care se ciocnesc poate fi uitat; aici ai putea apoi să reconștiui, ca într-o scenă pastorală, viața unei Arcadii fericite, care de mult a asfințit.

Revăd o sărbătoare de Mai, sub ghirlande de trandafiri, în bătaia petalelor aruncate din coșulețele purtate pe umeri de tinerele femei ale Renașterii. În cântecele cu ecouri pe jumătate păgâne, pe jumătate creștine, festivitatea se desfășoară senină, întreruptă doar de ghiotele vesele, care însotesc primele lumini ce se aprind tremurătoare pe cleștarul amurgului.

Dar cortegiul s'a îndepărtat. O făclie mai palăie în marginea târgului care înghite și chiamă la odihnă, după o zi întreagă de Dumitrică, ceata sgomotoasă a tinereții. Au rămas în urmă și se presimt încă, numai miresmele rispite în calea cortegiului de Mai. Stăruința lor este ca și amintirea, întregind chipuri a căror umbră s'a șters și ea odată cu pieirea lucrurilor dragi.

Dece însă, impresurată de icoanele unui trecut pe care l-am iubit totdeauna, tristețea noastră nu este alungată? Iată, am voit să ne coborim mai departe, în Evul Mediu, pe care niciodată nu l-am văzut întunecat, ca atâtea din jurul nostru, și i-am oferit adorația noastră nemărginită. Dar pacea nu se poate afla nici aici, unde și-ai închipuit că te refugiezi, cum nu poate fi găsită nici în decolul unei primăveri așteptată îndelung.

Este un adevăr care merită să fie repetat. Că liniștea din sufletele noastre numai, imprumută și celor din afară același calm, aceeași necuprinsă pace.

A fost de prisos, deci, cufundarea într-o lume a feeriei, printre sărbătorile cortegiilor ale Renașterii. Unde nu pătrund sunetele stridente ale luptelor îndepărtate, presimțirea lor apare însă și mai dureroasă...

Și în ceasul acesta, pe care l-am fi dorit liniștit, de undeva se apropie acorduri care cântă, în suspine tot atât de triste, o stare de suflet asemănătoare. La ce ar mai slui oare acum poezia senină, olimpică, unde nu încap durerea universală? Odinioară am fost pregătiți pentru aceasta. Atunci delectarea era justificată. Bucuria se revărsa din paharul plin până la sajetate. Exultarea obștească nu cunoștea margini, iar corurile înălțau psalmii de mulțumire, în albe și fericite triluri. Și tot pe atunci, căutam numai imagini ce se înfrățeau în variate culori, în sugestii care trebuiau până la urmă să redea aceeași beatitudine.

Ne gândim la minunatul poem al lui Giovanni Pascoli, intitulat I due fanciulli („Cei doi copii”). Poezia reprezintă sfada, hărțoarea și apoi păruiala în toată legea a doi frați. Despărțiți până la urmă de mama lor, beligeranții, îmbufnați încă, neuitându-se unul la altul, sunt conduși către casă. Și cu ochii umflați de plâns, cu urmele săgrieturilor pe față, ei adorm însfârșit în pătucul lor.

Noaptea coboară umbrele și tainica-i tăcere. Iar beznă îmbracă în fioruri sufletele omenesti. Târziu, când măicuța lor se va apropia cu o lampă, să-și privegheze odraslele, dușmanii de adineori vor fi înfrății pe deplin. Ei dorm acum, liniștiți, strânși unul lângă altul, în fața groazei întunericului.

„Acum, — spunea un biograf al lui Pascoli, — la un alt somn se gândeste poetul: somnul cel mare, — observați că de superioră este această asociație muzicală, nedeterminată, adâncă și ilogică apropiere, superioară oricărei forme logice — iar până și în acel somn se mai află o lumină. Moartea fine în mână o candelă aprinsă. Și poemul, trist și mare, se încheie, după o viziune a spațiilor misterioase și uriașe, cu adânci tăceri, după acel amefitor întuneric al abisurilor; se încheie cu sentimentul milei și al smereniei religioase, în nădejdea unei lumini a viitorului”.

Iată acest tablou, care nu se mai poate uita, după ce i-ai făcut cunoștința:

Uomini, pace! Nella prona terra Troppo è il mistero; e solo chi procaccia d'aner fratelli in suo timor non erra.

(Urmare în pag. 8-a)

CRONICA

LITERARĂ

Tânărul poet Teodor Al. Munteanu își publică al doilea volum de versuri, nu mult după multă-mitorul debut cu „Viori de lut” E, desigur, o cucerire oricărui carte nouă, deoarece, prin ieșire în public, autorul are încredințarea că urcă treptele formației. Poetul se formează renunțând la ceea ce a tipărit mai înainte și căutând să prezinte altceva, știind bine că nu-i e îngăduit să apară sub aspecte cunoscute. Iată cum circulația în public devine stimulente al calității producției.

Dar circulația e o problemă legată de editor, care, prin intervenția lui la timp, ajută procesul formării talentelor confruntându-le cu cititorii.

La Teodor Al. Munteanu, ca la puțin de vârsta sa, se vede clar că de importanță este intervenția înțeleaștoare a editorului. În 1937, d.l. E. Torouțiu i-a tipărit „Viori de lut”, iar acum, „Meri Domnești”. Dar lucrurile capătă o importanță mai largă, depășind simplul caz al lui Teodor Al. Munteanu, pentru că d. I. E. Torouțiu, directorul „Convorbirilor literare” și-a făcut un program de activitate protectoare a literaturii, prin editarea în colecția „Convorbiri literare”, înființată în acest scop.

Figura de sprijinitor al noilor talente, a profesorului I. E. Torouțiu crește repede într-o vreme când ea este aproape unică. Momentul de azi, întinerit al „Convorbirilor literare” nu poate fi trecut cu vederea, prin simplul fapt, că prin el încep să se manifeste o altă serie de scriitori. „Meri domnești” desvăluie deci o treaptă în formarea autorului. Ea este alta decât în „Viori de lut”. E un adăos și ivirea ei ne sugerează modul cum poetul înaintea spre sine însuși. Se cucerește treptat, mergând spre adâncire.

El clar că Teodor Al. Munteanu a învățat să se compare, și să se ascundă. Lucru esențial, pentru că nu se compară cu orice, și nu ascunzi orice. Trebuie să alegi cu precauție comparația care te măsoară și simbolul care te reprezintă. Poetul și-a ales o măsură în pomul roditor, în „mărul domnesc”. Se așază în el în puteri de viață și moarte :

Curge frunza din castan...
Moarte, ruginiu-ți ban

Întârzie-l, nu mi-l da
Tine-l încă 'n punga ta,

Nu mi-l pune 'n palmă-acum, —
Am, mai am puteri de drum!

Nici arvună nu primesc
Până când, sub măr domnesc,

Voiu simți că nu mai pot
Duce vremea, chinul tot.

(pag. 19)

Autorul nu face o comparație directă cu „mărul domnesc”, și

Teodor Al. Munteanu: Meri domnești, Dan Petrașincu: Jungla, roman, Editura „Naționala-Ciornei”

nici nu descrie „puterea” pomului.

Din simpla exprimare, „până când sub măr domnesc, m'ou simți”. Înțelegem că el trăește aici, și-și măsoară viața după a pomului. Din moment ce mărul durează e semn că și viața lui durează, e haiducească, — și că deci mai are „puteri de drum”, și respinge banul morții. Empiric vorbind, între îngâbenirea de toamnă a unui castan și a unui măr domnesc nu e probabil mare distanță de timp. Cât de neînsemnată ar fi deosebirea, ea este de viață însă și nu de moarte. Vom spune că mărul trăește mai mult, iar acest trăește mai mult e al poetului. Printr'un calcul logic limpede, el a câștigat un spor de viață, care devine treaptă cucerită a poeziei, pentru că poezia, în fond, este aceea care „trăește mai mult”. Poetul nu caută decât felurile înfățișări ale unui „trăește mai mult”. O astfel de înfățișare este și „așteptarea”. Așteptarea este ca un drum spre livadă. Dela primii pași drumul poartă ceva din frumusețea dorită a livezii, el nu e gol, încât, tot un calcul ar arăta că sensul spiritual al livezii se mărește cu cât drumul e mai lung, fiindcă se acumulează acel ceva răspândit în parcursul drumului. Timpul așteptării se divide și el în numeroase porțiuni pline cu ceva isvorit din convingerea că ceea ce așteptăm va veni. În acest înțeles conceptual „așteptării” devine pozitiv și experiența lui, prin producerea necontenită de sporuri generează acel „mai mult” al cunoașterii poetice.

Deaceia, Teodor Al. Munteanu, spune, plin de sens :

Si voi, nopților, văduvele mele dragi,
Obrazii vi-i spătați și 'n mătăsuri vă
Îgătiți!
Ne-așteaptă, ne-așteaptă în vale, un-
deva, meri înfloriți...
(pag. 7)

„Meri înfloriți” așteaptă rodul, — care poate fi rodul nopților de veghe ale poetului. Însăși moartea, teologic vorbind, este un „măr înflorit”, fiindcă și ea „așteaptă” rodul vieții fiecărui dintre noi. Dar dacă o așteaptă cineva, pentru o altă „căsătorie”, văduva se cuvine să se gătească. Poetul s'a comparat așa dar cu merii, nu spre a-și afla micimea lui față de pom, ci spre a-și însuși plusul acestuia, cu gândul că să se aperse de puteri adverse, cum

era, de pildă, puterea adversă a castanului veșted. Astfel din ziua unui măr de Mai, el ia țaria spre a se apăra de altă zi vrășmașă și spunem cu semnificații bogate :

O, lasă-ți mâna s'o priveș sub meri
Acestui început de verde Mai, —
Va fi o zi când n'am să fi-o mai
Îmângâi...

Firește, mâna iubitei, poate fi privită în orice zi a anului, dar ziua când ea nu va mai putea fi privită, chiar dacă ar înscrie o calendarul, n'ar fi de „verde Mai”, fiindcă i-ar lipsi bucuria.

Privirea mâinii creiază luna Mai, și poetul se referă la o calitate a timpului dublată prin iubire și prin frumusețea anotimpului. Cum însă primăvara nu există fără „mâna iubitei”, urmează că privirea mâinii sublimă în mod misterios frumusețea naturii, așa încât, ființa ei e sporită. Sporul de frumusețe din contemplarea iubitei, îl dăruiește poetul deasemenea poeziei. Nici în acest calcul nu s'a înșelat. Însăși, despre aceeași iubită, scrie :

Si fragedă sub meri domnești:
minune (pag. 59).

Ce este minunea de cât o creșterea fără „legi”, sau depășind legile, a puterilor naturii? Din moment ce „frăgețimea” iubitei este o putere care acționează asupra poetului, ea este, în ochii lui, minune, fără îndoială, fiindcă legile ei îi stau ascunse. Dar aceste „legi ascunse” sunt un fel de a vorbi, mai ales în versuri. După cum știe să măsoare, Teodor Al. Munteanu știe și să „ascundă”. Când zicem „legi ascunse” ne referim la sensuri, și dacă ființează ceva prin legi, ființează prin sens. Așezând norme de dănuire în faptele poetice, autorul de fapt ascunde sensuri, și de aceea ni se pare cu mult tălc exprimat :

Prieten scump, prieten mort,
Mereu te simt aici, la masă...

Unde ar fi mai viu prietenul mort, decât la masa simbolică a poetului, care face din viață un banchet, adică o hrană de sărbătoare, ce se termină cu închinări? Teodor Al. Munteanu închină prietenului, celui viu prin iubire, iar rămășița de viață, prin prietenie, o dăruiește tot poeziei.

Eroul d-lui Dan Petrașincu, din romanul „Jungla” s'a învrednicit de trei nume, care, pronun-

țate, implică oarecum și valoarea omului : Sorin-Alexandru-Druia.

Autorul le scrie totdeauna despărțite prin liniuțele de o semnificație specială. La început, desigur, eroul a fost „Sandu”. Așa i-au spus părinții. Ca să ajungă Sorin-Alexandru-Druia au trebuit eforturi personale și merite. În ce constă aceste merite? Ni le va spune Magda, care le-a cunoscut când nici nu se aștepta : „Căutase un amant, pur și simplu, un alt bărbat, un om care să-i umple zilele de neurastenice — mai mult dusă de ideea că așa fac toate, că altfel nu se poate, și dăduse de el, de Sorin-Alexandru-Druia... Nu-l iubea cu dragostea interesată a amantei de rând, îl privea așa cum îl făcuse Dumnezeu, ca pe o finalitate. Cuvintele lui despre viață și despre artă se confundau cu credințele și cu gusturile ei. Cât timp îi trebuise, însă, până să-i înțeleagă limba în fond atât de simplu, dar deosebit prin aceea că nu pronunța valoarea lor de cuvânt, ci pentru înțelesul lor, pentru vagul pe care îl ascund. Ce farmec înalt, deosebit, avea Sorin pentru ea, când refuza, indignat, vreo formulă, vreo noțiune falsă, — numele de „scriitor” de exemplu!” (p. 71-73-74).

Personajul este deci un tot, o „finalitate”. Se ocupă cu adevăratele „despre viață și despre artă”, este un „scriitor”, dar alfel de scriitor, — el „refuză indignat” să i se spună „scriitor” în mod „fals”. El are un limbaj, pe care amanta se străduie să-l înțeleagă. De unde vine adâncimea acestui „limbaj” simplu doar în aparență? De la demon. Sorin-Alexandru-Druia are demon. De fapt atracția extraordinară pe care o simte Magda pentru el, se datorește demonului. Altminteri nu s'ar explica legătura dintre ei, femeia fiind soție de ministru — nabab, iar tânărul „intelectual”, ridicat dintr'o familie modestă, neafându-se încă într'o situație materială „corespunzătoare” : „Deși câștiga bine cu avocatura, Sorin-Alexandru-Druia se putea considera sărac față de ea. Însă valoarea lui compensa această inferioritate. Un viitor strălucit îl aștepta pe Sorin...” (p. 83). „Valoarea” compensatoare a eroului d-lui Dan Petrașincu se înfățișează sub multe aspecte, iar

aceea a demonului pare a fi dominanță. Rămâne să vedem ce înțelege autorul prin demon : „Experiență, totul nu este decât experiență!”, îi șopteau în ureche, fratele bun, demonul. Nimic nu poate îngrădi nimic! Făci cu tine și cu sentimentele tale ce vrei! Înțelegi? Ce înălțime și ce putere amănitoare îți vei însuși astfel!” (pag. 178). Vom pricepe și mai ușor ideea d-lui Petrașincu despre demonul experienței, dacă o vom raporta la isvorul ei gidian, așa cum a circulat la noi, cu denumirea de act gratuit. Teoria pare a susține că, spre a obține un spor spiritual, trebuie să realizezi un act fără alt scop decât al realizării lui. Când se adaugă o altă finalitate, decât a empiriei, nici faptul natural nu reușește și nici scopul acestor nu se ajunge. De exemplu iubirea dintre Sorin și Magda. Ca să fie iubire mare, trebuie să fie întâiu iubire mică, să fie adică la temelie, simplă satisfacție reciprocă, între bărbat și femeie, — a apetitului sexual. Se cere să se producă, în primul rând experiența tristă a „cărni”, să trăiască în jungla, pentru ca apoi, — printr'o epuizare și anulare a biologicului, să înceapă a urca treptele spre omul „superior”. Dar, demonstrează d. Dan Petrașincu, trebuie satisfăcut mai întâi demonul cărnii, hrănit „jungla”. Dragostea dintre Sorin și Magda, nu e posibilă decât cu această condiție : „Cum putea fi sigur de dragostea ei „superioară”, când Magda nu trecuse prin nici o experiență „inferioară”? Cum putea stinge așteptarea subconștientă din ea, a împlinirii truștești, de cât oferindu-i-o? El știa, ajunsese să înțeleagă adevărul „cărni triste” când e numai carne”. (p. 180). Lucrurile sunt acum foarte clare. Rămâne ca Sorin-Alexandru-Druia să desăvârșească experiența, și să întristeze carnea Magdei. Se întâmplă însă o mică tragedie în această legătură amoroasă în care partenerii se străduiesc totuși să colaboreze cu ce au mai bun. Sorin nu isbutește să întristeze carnea Magdei, ca să-i salveze sufletul. Imprejurarea este delicată, dar contra inexistenței lui nu se poate face nimic. Femeia căutase un amant, deoarece soțul bătrân n'o „mulțumea”. Constată însă că nici amantul n'o „mulțumește”, așa încât, în loc să i se întristeze „carnea”, i se întristează sufletul,

la gândul că nici acum n'o să înceapă să fie femeie cu adevărat : „...lucrul căpăta, fără voia ei, un caracter de repetiție, de casnic conștient, — și tristețea se adâncea, se îmbrăca în piele din ce în ce mai sensibile”. (pag. 81). D. Dan Petrașincu va bucura curiozitatea lectorului dându-i precizuni numeroase despre procesul „tenebros” în care se află soția ministrului, menoroasă în alegerea amantului, cu toată „valoarea” lui : „...el greși din nou. — Nu, nu, nu, șoptea Mag. — apoi deschise, holbă ochii, îl fixă rece, înghetat — și scăpă un geamăt, de desnădejde.

— Dece, dece... nu se poate... trebuie... Il văzu, strein, cu expresia nedumeririi, — nu înțelegea, opc, nu înțelegea! — Dar, Mag, ce e... stai, mă doare! Ea-l mușcase adânc, inconștient, de braț”. (pag. 111—112).

Însăși, explicația finală se produce : „Am fost a ta, dar mă simt intactă, nu pot avea deloc sentimental că mi-am înșelat bărbatul”. (pag. 181).

Sorin-Alexandru-Druia se află într'o incurcătură, însă tot demonul, care l-a vârit în ea îl va ajuta s'o rezolve, îndemându-l să apeleze la un al treilea : „Deși foarte inteligent și cult, Radu Bogdan avea o superficialitate de animal viguros, lipsit de rafinamente și niciodată Sorin nu încercase să-l atragă pe tărîmul preferințelor sale” (pag. 61).

Momentul era potrivit, fiindcă pentru Radu Bogdan tocmai se sinucisese o femeie „tânără și frumoasă, fapt care îl califică un bărbat complet. Sorin-Alexandru-Druia pune la cale experiența menită să „întristeze” carnea Magdei. Într'o noapte, când, în lipsa ministrului din Capitală, el își amăneste amanta cu șampanie, o culcă în pat și cheamă urgent, la telefon, pe Radu Bogdan, care sosește curios să „vadă” ce s'a întâmplat. Nu era nimic grav : „O femeie, Magda, dormea pe canapea, cu o jumătate a corpului dezvelit... Începu să tremure, privi în jur căutând un sprijin : prostiu, nu înțelegea, nu înțelegea. Deodată o lumină îi svăcni în creier... o satisfacție animalistică se învărtosea în el... Trufaș, răsunat, băntuit de o altă plăcere, Radu se aplecă...” (pag. 186).

A doua zi, Magda, devenită femeie, se va întreba : „A cui va fi de-acum încolo? A bărbatului, a „lui” sau... a celui alt!”

D. Dan Petrașincu, îndreptătit să dea răspunsul în calitate de demiurg al eroilor săi, sfârșește cartea cu două rânduri de puncte... Măgulește și de data aceasta pe cititor, lăsându-i să ghicească singur decizia eroinei. Romanțierul își cunoaște bine pe acest lector capabil să citească punctele.

CONSTANTIN FANTANERU

PEISAGIU DE TOAMNĂ

Curge perle pe-avuzul în spume
Iar vântul crestează ușor
Tălăzul ce jude în lume
Uitând minunatul decor...

Stăpânul puternic al zilei
Desface ghiardă de foc ;
Cu trupul uscat ca al milei
Cocorii cerșesc iar alt loc...

Mesteacănii palizi și fini
Rostesă rugăciuni pe șoptite...
Și cerul aprinde lumini
Ce tremură'n candeli sfârșite...

MIRCEA DAN

POEMUL TÂNĂRULUI PELERIN

Lui Demion Chirus

Tu, care-ai pornit zămbind
Să bați la poarta vastelor sahare
Și-a ruginitelor nisipuri,
Tu, care-ai pornit zămbind,
Pe drumul ne-nceput încă de nimeni,
Să cercetezi enigma veche a vieții
Visului,
Și-a necuprinsului,
Stropit cu pete enigmatice de sânge,
Tu, care-ai pornit zămbind
Spre țărîmul trandafirilor sădrobiți de prea
mult soare,

Cu fălăitului păsărilor călătoare
Și toate diminețile în suflet...
O... tu ai pornit,
Așa cum ai pornit de mult drumușii
Inșetoși — spre violetul lac al zării,
Purtând pe albi umeri doar toga înșerării,
Și'n ochi lucruri de stele
Și'n inimi foc bengal
Și'n piept frânturi de-albastru din sângele
regal...

O, tu ai pornit,
Așa cum ai pornit de mult drumușii
Spre-acești poartă albă și magică a zării
Unde-au bătu...

Correspondența noastră

Unde-au intrat...
Și nu s'au mai re'tors...

O, tu, care-ai pornit zămbind,
Așa cum ai pornit de mult drumușii
Cu-a visului desăgă pe-un drum făr' de
răscruci

Și fără de fântâni,
Întinde-ți, azi, spre mine ale tale albe mâini
Și-mi stinge'n piept izvorul bizarelor năduci
Ce-mi biciuesc ființa — ca holda de secară
Ce-o răvășește vântul în fiecare sară
In goană aiurită
După fantomele albe, desprinse depe cruci...

ION CHEREJI

FINAL

Azi, din grădina amintirilor doar te mai chem
Să împărțim în vânturi dragostea fugară,
Iar din cartea anilor vom smulge un poem
Pentru cea mai tristă melodie de vioară.

Să 'nchidem iar trecutul ca 'ntr'un vechi
album;
La ce-ai mai strânger astăzi lacrimi în
năframă?
Nu ne mai chiamă primăverile de-acum,
Nici cântecul pădurilor nu ne mai chiamă.

Lasă liniștea să-și urce schit de rugăciune.
Târziu, vei pune și tu doileu depărtării,
Iar peste cel mai trist adio care-apune
Vor crește tot mai mult lianele uitării.

Atunci, cu fruntea aplecată peste pagini,
Când prin ungher vor plânge palide zorele,
Amintirile vor strânge'n sufletu-mi paragini
Și singur voi călători pe drum de stele.

ION NIJLOVEANU

DE ZIUA TA, DOMNIȚĂ

Domniță, te-ai născut cu flori și
soare,
In luna soarelui și-a florilor —
in Mai,
Pentru noi toți a fost atuncea
sărbătoare:
Veniseși doară mângâiere să ne
dai...

Pe urmă'n zbor, anii s'au dus
Și Cel de sus
Ți-a dăruit
Tot ce-ai dorit...
...Acum ușor
Cu tainic dor
Vine semet
Un găni răzlet —
Cin tot ce-i mai frumos s'a 'n-
firipat;

In ochi albastrul cerului a luat,
Din biciuirea vântului s'a fost
bronzat
Și-a poposit
Îndrăgostii.
De ziua ta, noi l-am ascuns în
trandafiri:
Sunt solii primei îndrăgiri.

IOANA FLORIA

PORTRETUL

Te-au mîluit ursitele din plin
cu albul mai al pielii de erin,
cu boui de vîlstar împărțesc...
Ți-au atârnat de gene întrebări
Pe-o mare băntuită de mirări...

Polara sihastric, cer opac,
Le mai propoște-un desfrunzit copac,
— umil tovarăș de finut pustiu —
Plecat singurătății fără leac
Și plin de tainele de peste veac.

Ce cauți pe-a furtunilor răscruci...
Pe cine'rebi încotro ai s'apuci?...
Aici e-adăpătoarea tănelor,
aici se logodesc luferi reci
de frumusețea care-i arde'n veci.

Pe-aici se taie-al zodiilor crug,
Ard turti pe-al veșniciei rug
Și urcă 'n noi, din hăuri fără fund,
Ne-alin și patimi de strămoși sărmani,
Prin păsta miriadelor de ani...

Cutezi aceste taine să deslegi
Când însăși ești robii acestor legi?...
— Inel de lanțul nesfârșirii prins —
Tu legi doar (punte mică de nimic!)
Cu veșnicia, înfinitul mic...

ION DORU

AMURG

Amurg de toamnă răstignit pe cer :
Curând vor ninge stele peste lac
Și luna cât un bulgăre de mac
Va crește peste creștete — oier.

Visul sau toamna mi s'a spart în piept?
Copaci sau gânduri mi se scutură târziu?
Flori de lumină n'am să mai aștept
Să crească pentru ochiul fumurii.

Cucernică, lângă frunte poposesc
Și vorbele mi se închină calme,
Credințele — ca sarea — se topeșc.
Mă frige caldul ochilor de palme.

Genunchii cad în lutul nesupus
Și lutului nimica nu-mi mai cer.
Mi se lipește gura de apus
Și bea din sângele vărsat pe cer...

ROBERT CAHULEANU

ȘI-AICI E SOARELE...

Și aici e soarele haiduc!
Il iubesc oamenii băștinași și săraci,
Viniticii il dușmănesc și se duc
umbrei să-i care și zări și ciraci.

Il iubesc fetele și crăsmărele
brațul lui e vin vechiu când te strânge —
te-ai răstignit lângă el ca miresele
și l-ai dori ca seara când plânge.

Pe zările lui de ai putea a te face
te-ai rupe-in deșerturi de drum,
nisiplu din vine l-ai coace
să urei vijelie pe întinsuri de scrum.

In oaze te-oi face banane
și roșcoave jos, peste mări.
Ai crește în orezării și în savane
in ceai și'n bumbac peste țări.

Te-ai rupe din piatră plesnind
și viscol de suflet te-ai duce —
potmolul să-l vânturi, trandă
cu zările in inimă — cruce.

— Și-aici e soarele haiduc,
dar nu iubeste decât vara, ros.
Pe miriști, sufletul îl usuc
și sămbete-i port, ca un hotar.

NECULAI V. COBAN

PRESENTIMENTE

Pe urma unei scrisori ce nu mai vine
Trăse în amintiri și 'n dulci fiori.
Nu scrii. Pe semne-ți este bine
Și jalea depărtării, tu n'o citești în fiori.

Acum în așteptare, priveș la ploaie'n geam
Prin cerul fumurii zbor clipele pustii.
Poștașul trece iute nici azi nimic nu am...
E trist când frunza cade, e trist când tu nu
scrii...

DEM. ALMIȚULESEI

Philip se duce pela morții săi

- Episod inedit -

de MIRCEA STREINUL

Pe nesămănțe, — se lăsase toamnă.

Filip se gândea cu o melancolie fără nici un regret la câte și le propusese pentru vacanțele trecute. Ar fi trebuit să termine un studiu vast din specialitatea sa, câteva comunicări mai mărunte pentru diferite reviste și o traducere din opera unui arheolog american, pe care o promisese Institutului din București. Totodată, ar fi trebuit să înceapă de mult proiectata „Istorie a arheologiei”. Filip nu realizase nimic din toate acestea. Orice preocupare de studiu și de muncă științifică dispăruse. Numai la Lăcașul roșu să se gândea de disciplinat. Celelalte lucruri nu-i mai rețineau atenția decât incidental, oarecum haotic și pe foarte scurt timp.

Într-o dimineață, i se făcu dor de casa din Camena. „Vreau să revăd leagănul Timoteilor...” — își spuse; însă îndată își dădu seama că nu casa îl atrage, ci oamenii ei de odinioară: Trifon, Gora, Zanchira și Vasili. Trifon, deosebit, îi excita imaginația. Auzeau foarte vag, dela Veronia, că Matfeu îl omorise, dar o jenă explicabilă îl împiedicase să-și ceară lămuriri bunicului său, iar teama îl oprise s-o întrebe pe Veronia cum s'a întâmplat omorul. Îi era frică să sgândărească aceste lucruri vechi, dar ele îl atrăgeau fără milă, ca și cum ar fi vrut să-l arunce într-o prăpastie. Neputând să scape de obsesia lui Trifon, care prindea chip tot mai viu în conștiința sa, Filip se hotărî să plece la Camena în speranța că va da acolo de o soluție oarecare.

„Dece l-a ucis bunicul pe Trifon?”

Întrebarea aceasta îl duse aproape fizic, aruncându-l într-o desăzădită plăcitură ca o rană neînsemnată însă stângheritoare.

Ducându-se la stația de autobuze de lângă Teatrul Național, se interesă de orarul mașinelor spre Storojineț și află că una pleacă peste câteva minute. Găsind un loc liber, se urcă în autobuz. Cele mai confuze sentimente îl încercuiau: teamă, tristețe, bucurie, toate la un loc. Avea impresia că pleacă să dea socoteală de viața sa cuiva ascuns și puternic, care-l va întreba: „Filip Timoteu, ai venit să-mi plătești datoria lui Matfeu?” Și el, Filip, va trebui să plătească. „Dar cum? Căci datorii ca ale lui Matfeu se plătesc numai cu viața...” Totul va fi îngrozitor și Filip se chină că nu știe nici măcar cum arăta la fată Trifon. Varvara îi spusese că fratele ei nu semănase cu dânsa, iar Veronia nu fusese în stare să-l descrie așa, ca el să-și poată face o părere.

Ajunând la crucea drumurilor, Filip coborî din autobuz și începu să meargă singur prin câmpia care-l despărcea de sat. Era într'adâvră toamnă. Copacii își schimbaseră verdeața îniviorător cu roșul unor zeci de nuajete, dela purpurul înviorat până la rozul deschis, dulce la văz ca o auroră. Miriștile erau goale. Ici-colo se mai zăreau câmpii de fân. Clorile roseau cu strigăte triste deasupra câmpiei, așa că întreaga frumusețe a după-amiezii de aur purta pecetea unei sfârșelore melancolie. Câte-o albină pe jumătate amoroasă căuta anevoios sucii florilor de toamnă și când găsea în sfârșit vre-ună și se înălța pe ea, soarele o prefăcea într-un strălucitor bold de aur. Ajunând în sat, Filip se opri în fața farmaciei, ale cărei ferestre arătau sticlucite diferite, etichetate și orânduite simetric. Erau acolo o mulțime de medicamente, pe care, însă, tânărul prefera să nu le cumpere în caz de boală, căci: „decât o doborâre, mai bine zece rachie...” Reclamele unor tincturi de păr acopereau așa, deasupra căreia atârna un clopoțel pentru a-l anunța de venirea unui client pe domnul farmacist. Cum bolnavii nu prea cumpărau medicamente, magistrul vindea candel, ceauri, apă de Colonia, pudră ieftină pentru fetele și cel mult bomboane contra tusei. Raseori i se cerea un medicament și clientul care intra cu o rețetă era primit cu o deosebită politețe de către farmacist. Alături, în aceeași clădire se găsea și o frizerie, al cărei patron, un ipohondru, era cel mai bun client al farmacistului. Două table spânzurau pe jumătățile de ușă, una înfățișându-l pe Harry Liedtke, actorul după care murău pe vremea aceea toate fetele din lume, iar cealaltă chipul cu barbă al unui domn mai în vârstă, fără identitate precisă.

Filip ezită între farmacie și frizerie. În cele din urmă, se hotărî pentru a doua și intră la ucenicul lui Figaro, care i se prezintă sub aspectul unui grăsun îndestat cu un dop, de o lovacitate într'adâvră demnă de patronul bărbierilor. Frizerul îl lămură imediat pe Filip în ce parte a satului vine cimitirul și-l rugă totodată să nu se tundă nicodată la concurența din celălalt capăt al satului, asigurându-l că numai el „tunde și rade ca la Cernăuți”.

În drum spre cimitir, Filip recunoscu fosta gospodărie a lui Matfeu, însă actualul proprietar, un țărăn înțors din Canada, o neglija și casa părea părăgînată.

În cimitir, Filip găsi imediat mormintele cari îl interesau,

căci numele morților se puteau citi clar pe lemnul crucilor trănice de stejari: TRIFON, GORAMATCO și ZANCHIRA TIMOTEIU. Izolat, crucea lui VASALI se ridica sfioasă dintr-un tuș de lemnul-Domnului.

„Va să zică aici, dedesubt, aici, sub iarbă asta...” — și Filip inghenunchie la mormântul lui Trifon.

Iarba era mare și de-un verde calm, înviorător. Filip își trecu peste ea mâinile și-avă senzația că mângâie un obraz de om. „Asta ajungem, inevitabil, cu toții...” — dar nu se năpăimantă; dimpotrivă, constatarea aceasta parcă-l liniștea. Dincolo de gardul cimitirului, un băietan păștea vitele și cânta; apoi, veni încă un băietan și amândoi începură să joace pietricelele. „Cimitirul acesta parcă-i așteaptă”, — își spuse Filip. — „Oare în ce parte vor fi mormintele lor? Și cine se va juca alături de ei, odată și-odată?”

Lumina soarelui era atât de blândă, încât Filip își întinse brațele, ca și cum ar fi vrut să-și clătească palmile în apa ei. Cei doi băietani îl observară și se opriră din joc.

Unul din ei strigă:

— Ce-i, măi? Vrei să prinzi soarele?

— Da, vreau să prind soarele, — zămbi Filip Timoteu.

— Vină încoace. Dece stai cu morții?

Filip se duse la cei doi băietani. Aceștia, văzându-l în deaproape, se priviră stîngerîți. Apoi, unul spuse:

— Credeam că ești dela noi.

— Bunicul meu e dela voi, Matfeu Timoteu...

— Așaaa...

— Da. Vă jucați cu pietricele? Primiți-mă și pe mine...

— Cum să nu! Simioame, vacile dau în păpușoi... E rândul tău să le'ntorci!

glasul suna mîmnat de clar.

— E o liniște mare aici.

— De aceea se place să venim în partea asta. Morții ne lasă'n pace. Am trecut odată și noaptea prin înterim și nu mi-a spus nimănui nimic.

— Morții is ca niște pomi.

Începură să-și salue pietricelele.

— Patrul!

— Șase!

— Șasesprezece!

— Ai noroc la joc domnule Timoteu.

— Fumezi? Ia și dumneata, Simioame.

— Iiii... Țigări faine! Ha! Amu ai pierdut...

— Soarele-i întotdeauna așa de frumos aici?

— Soarele-i întotdeauna mai frumos lângă morți. Dumitre, e rândul tău la vite!

— Paște-le — ar noroc! Tot la bostani se trag haramurile! — se supără băietanul.

Filip se uita spre cimitir. Crucea lui Trifon se deslușea perfect dintră ramurile tușurilor și brațele ei parcă binecuvântau pe oameni depe miriște. Tânărul Timoteu își duse mâinile la ochi ca și cum ar fi văzut o minune. Totuși, nu simțea nici o teamă în sufletul său, ci mai mult o mare, nestîrșită bucurie, care-l lumina atât de puternic ochii, încât Simion îl privi cu mirare.

Intorcându-se Dumitre, farmecul se destrămă și Filip în cepu să joace din nou pietricele.

— Cinci...

— Șapte...

— Trei...

— Acuma pierzi, domnule Filip, — îl avertiză Simion și, într'adâvră, tânărul Timoteu făcu a doua orăz tot numai trei; celelalte pietricele căzuseră ca o ploaie depe dosul palmei.

— Mi-ai pocit, Simioame! — se supără în glumă Filip.

— Așa-i norocul... — îl consolă băietanul. — Amu cu unul, amu cu altul...

— Nu mai e mult până la seară. — spuse Dumitre.

— Dece ești așa de nerăbdător? Ori ai a merge la mândră'n seara asta?

— Am! Să știi că am! Fată frumoasă și cuminte... Ce, ca a ta? Cu copu'n nouri și nasu' de nu-l ajungi cu prăjina? Fata mea-i dulce ca mărul cel domnesc... Să știi tu!

— Voi sunteți oameni fericiți... — spuse cu o ușoară invidie Filip. — Ce vă pasă! Cerul și pământu's ale voastre!

— Ii! Parcă n'ai și mata o domnișoară cum îi soarele! — se pronunță făcând cu ochiul Simion.

Apoi, dintr'odată, cei doi băietani se luară la trântă, rostogolindu-se prin niște pămăușe; încercară din răsupateri să se dovedească unul pe altul, însă lupta rămase nedecisă. În schimb, amândoi se simțeau bine așa, încălzîți și cu inimă bătănd mai repede. Ambii stăteau cu fața în sus, ca și

cum ar fi așteptat să cadă cerul peste dânsii. Lui Filip îi veni dor să se fupte și el astfel, însă îi fu rușine să-l provoace pe unul din băietani.

— Fata ta te iubește, Simioame? — îl întrebă Timoteu.

— Mă!

— Dar a ta, Dumitre?

— Mă!

— Mult?

— Sigur!

Filip își închise ochii.

„Iar eu is ca un pom uscat, de care nu-i poasă nimănu. Oamenii aceștia sunt fericiți. Nici unul din ei nu și-ar schimba cu mine soarta”, — își luă Timoteu și veni să plângă; totul, dela palida liniște de toamnă și până la înfățișarea plină de forță a celor doi băietani, îl duse.

Așezându-se lângă dânsii, își lipi pămîle de pămîntul ilyav și, toluși, căduț — și un fior îl străbătu până la suflet: țărna aceasta bătuca de copitele vițelor parcă-i comunica o misterioasă misiivă din partea oamenilor din cimitir. Un impuls împotriva căruia nu putea lupta îl determină să-și plece la pămînt fruntea și să-l sărute ca pe o finția vie. Filip crezu că băietanii vor râde, însă ei îl priveau serios și Simion spuse:

— Așa facem și noi câteodată, când o durere puternică ne rupe sufletul.

— Sau când avem o mare bucurie, — completă Dumitre.

— Pămîntul e cel mai bun prieten al nostru. Pămîntul ne dă hrană și ne primește morții. El e casa noastră cea veșnică, — mai spuse Simion.

— Pămîntul e tată și mămă, frate și soră, mire și mireasă. El nu ne'asăleală nicodată.

Filip se ridică și privi ca și cum ar fi vrut să'mbrățișeze tot cuprinsul zărilor.

„Dece a fugit Matfeu? Aici ar fi trebuit să rămână pentru totdeauna”, — își spuse dânsul.

„Poate că, în cazul acesta așa fi fost fericit...”

Vitele nu mai pășteau; una se lăsase la pămînt și rumega liniștit. Ciocărlile își făceau ultimele sboruri înainte ca soarele să dispară după dealuri. Umbra celor trei oameni se lungise până sub cimitir.

— Parcă'm fi niște uriași, — spuse Filip.

— Cei trei uriași năzdrăvni, cari s'au dus s'o scape din ghiarele smelilor pe fata de mpărâat.

— Da, măi Dumitre. Hei, Simioame, unde îți pieptenele cel fermecat, că simt pe muma-pădurii în urma noastră? Uite c'am și intrat în basm...

Dar toate's zădărnice! Căci am ajuns la capătul pămîntului, de unde nu este întorcere. Îndată vor veni pajerole depe celălalt tărâm...

Simion fluiără lung; îi răspunse un ecou, apoi altul, și încă unul; cei trei oameni tresăriră.

— Poate că, într'adâvră, pajerolele și-au cruzit fluierațul, — spuse Dumitre.

Un glas de foarte departe strigă:

— Simioameee... Adă vitele la adăpat.

Vraja se risipi. Cei doi băietani strănseră vitele, îndemnându-le către drum. Un ulu săgăstă văsușul și ciocăntul unei ghionoaze încetă. Deodată, cerul se făcu roș.

— Merți cu noi, domnule Timoteu?

— Nu. Mai rămân, că am o leacă de treabă în cimitir, — le spuse Filip și băietanii se pierdură între răchite, în urma vițelor cari stărneau nouri de praf roșietic; clinchetul tălăngilor se stinse ca un plâns și o tăcere aproape nefirească se lăsă peste miriște.

Filip veni încă odată la mormintele scaldate în pulberea aurie a soarelui care apunea încet după murguri.

— Voi nu mi puteți face nici un rău... Dimpotrivă... Așa că vă rog să-mi ajutați...

Tânărul Timoteu se simțea atât de bine aici încât îi venea greu să plece. Apropiindu-se de crucea lui Trifon, îi mângâie lemnul aspru și-și atinse fruntea de ea. Apoi, trecu la celelalte cruci, făcând la fel. Parcă ar fi atins tample omenești, căci soarele încălzise lemnul.

Când Filip ieși din cimitir, soarele tocmai se rostogolea în nouri apusului, răspîndind valuri de sânge peste satul liniștit. Apoi, începu o seară dulce, care-nvăluă blând în marmele ei cenușii casele resfirate sub dealuri. Ajunând la șosea Filip întâlni o căruță marnată de-un moșneag, care se oferă să-l ducă la Cernăuți. În depărtare fulgera, așa că dânsul primi. Nourii se apropiară tot mai mult și, când căruța trecu de bariera comunală, ploaia și începu. Filip își întinse mâinile, primind-o ca pe o binecuvântare.*

* Fragment din romanul „Drama casei Timoteu”.

Plecăse de acasă să-și cumpere ceva și acumai uitase ce anume. Știa numai că spusese ordonanței :

— „Vezi mă Ioane, când oi ieși în târg, să-mi aduci aminte să-mi cumpăr...” ce să-mi cumpăr? Ce i-am spus?

— „Să trăiești d-le Colonel! Ați ziseră să vă spun că să vă mai cumpărați... ce să-mi mai cumpăr? Ei drăcia dracului! Mă ramolesc. Și e pentru a nu știu cătea orăz când uit dela mână până la gură. Vezi, de aia e bine să ai carnețel, cum ceream eu pe vremea când comandam regiment. Scrii în el, e bine, e sigur! Minte omului e scurtă, se risipește, alunecă repede. Ce să-mi cumpăr acum, fără carnețel?”

Se gândi la un doctor. N'ar fi rău! Vine o vreme când te poate ajuta. Ieri se întâlnise pe stradă cu un vechi camarad, îl recunoscuse, vorbeau de una de alta, dar îi uitase cu totul numele. Colegi de clasă! Dacă l-ar fi întrebat cum îl cheamă, se făcea de rușine. Săptămăna trecută spusese unui căpitan care-i ieșise în cale: — „Ce mai nou rugescule? Tot la Căləărăși?” Da' el de colo: — „Mă ierțaiți d-le Colonel! Căpitanul Cutcudache din artilerie”. „Aoleu, scuză-mă dragă. Semeni leit cu el, scuză-mă...” Da' vezi că e ceva cu toate uitările astea. N'ar fi rău, n'ar fi rău! un doctor mai poate îndrepta!... Ce naiba mi-a zis ăla să cumpăr?

Ploaia se oprise și Colonelul Grama coti la dreapta pe Calea Victoriei. Avusese un moment gândul să se întorcă acasă și să-l întrebe pe Ion: — „Ce zicac am, mă Ioane, că vreau să-mi cumpăr din oraș?”. Pe urmă, socoti că e o bucată prea lungă de drum și speră că până la sfârșit își va aminti.

Însă gândul că începe să uite, i se infipse în minte ca un cui. Se uita prin vitrine și căuta să-l alunge, dar el stăruia, stăruia mereu. Într-o vitrină cu jucării, un maimuțoi scotea ritmic limba. De aici n'avea nimic de cumpărat. N'avea nevastă, n'avea copii și maimuțoiul parcă rădea de el. Începu să fluere o arie cunoscută. Apoi o cântă cu cuvinte:

L'amour est un enfant d'bohème
Qui n'a jamais, jamais connu de loi...

Aha! Asta-i din Carmen, își zise și se invesele. E din Carmen. Prima dată a auzit-o acum treizeci

NEDUMERIRI

de MIRCEA PETALA

de ani. Exact, treizeci de ani. Era locotenent. Vezi domnule, vezi că n'am uitat? E din Carmen de Verdi! De Verdi, sau de Bizet?... Parcă de Verdi!

Si tu ne m'aime, moi je t'aime,
Si tu ne m'aime, prends garde à toi.

O știe de treizeci de ani și n'a uitat-o și acum nu-și aduce aminte de fleacuri, de ce-a vorbit acum un ceas, E din Carmen domnule, de Verdi!

Începu să se inveselească și fluera în surdina.

De pe trotuarul celălalt îl salută cineva. Răspunse cu afabilitate și spuse chiar: — „Servus dragă! Cum merg treburile? Bine? Ei, bravo-bravo!”. Și-și continuă drumul „Asta e avocatul Cretulescu, stă pe bulevard. Bun băiat!”

— „Ați ziseră să vă spun că să vă mai luați...”
Ei, nostimadă! se ține scai de mine. O să iau mâine. Mai uită și alții...

Se mai opri la o vitrină. Librărie. „Nou”, „Nou”. Ce de mai cărți! Seriu ăștia la romane și scriu... Uite colo: „dragoste cu termen redus” asta cică-i titlu de carte, „sunt soldat și călăreț”, aha! asta trebuie să fie pentru copii, „iubire”... asta merge, e simplu, ca pe vremuri, scurt: „iubire”... „Cămașa fericitului”... tiii! ia uite domnule!

— „Să trăiești d-le Colonel, ați ziseră să vă spun să vă mai luați vreo două cămași”. Păi sigur domnule, cămași domnule! Ce era așa de complicat? Se invesele că la întâlnirea unui vechi și iubit prieten. „Cămașa fericitului!” De bucurie îl trecu prin minte să cumpere cartea, dar se răzgândi.

Trebuia să-și mai ia vreo două cămași. De acum nu mai amănă. Era foarte mulțumit. Vezi, asta e asociație de idei domnule! Sigur că era mai bine să nu fi uitat. Dar cum mi-ai pus cuvântul înainte, gata, m'am trezit!

Se inserase deabinele. Nu mai ploua. Și știa el un magazin pe Lipsani, unde putea cumpăra cămași bune și ieftine. De acolo ia totdeauna. Grăbi pasul. Fluera mereu, fluera acum cu entuziasm.

Pe la Teatrul Național ajunse din urmă pe un

căpitan. Fu surprins. Ce umblă ăsta cu galoși domnule? Nu știe că nu e voe? Ce, e popă?

Colonelul Grama era la comandură. Făcea ordine, supraveghea ținuta. Nu-i plăcea decât uniforma scrisă la carte. Cea mai mică nepotrivire îl infuria. Când vedea pe un ofițer în nerogulă, îl ducea discret pe o stradă lăturalnică, îi făcea observație, îi lua numele și a doua zi respectivul își și primea picul: două zile, sau trei, sau patru.

Merse încă în urma căpitanului. Apoi trecu alături de el și fără să se oprească îi spuse: — „Dumne facă serviciu, tinere?” Căpitanul vru să se oprească, dar colonelul nu-i dădu răgaz. — „Hai, hai! Hai că ne vede lumea. Hai că vorbim mai târziu”. Și merse alături de el.

Își făcu socoteala: când ajunge la Sărinđar, o ia la dreapta și pe la Cercul Militar, aranjează chestia. Să fi umblat el pe vremuri cu galoși. Doamne-Doamne, nu mai vedea strada o lună! Aștia's țivilii, domnule! Aștia nu's ofițeri.

Căpitanul Ciornei își dădu repede seama. M'a oprit pentru galoși. M'am asigurat! Cât mi-o da, două-trei? Cu soț, sau fără?

Însă înainte să ajungă la palatul telefoanelor, îi veni ideea bună. Își aduse aminte că galoșii sunt largi. Cu vârful piciorului stâng și cu o mișcare scurtă, lepădă galoșul drept și-i făcu vânt lângă zid. Operația reușită, pacientul știșchia discret. Pe la Cafe de la Paix, colonelul afectând un aer distrat și privind înăuntru, Ciornei execută mișcarea: două: cu vârful piciorului drept, la călcăiul galoșului stâng, față! Îi reperă poziția: galoșul era sub marginea trotuarului. Pacientul restabilist complet, nu mai știșchia de loc și era de o seninătate olimpiănă. Se gândea numai la întorcere, de i-ar mai găsi. Mai ales pe cel dela palatul telefoanelor. Problematice! Și a del 400 de lei. Traduse altfel socoteala: Câte o sută de lei ziua de arest. Ieftin, face!

O luară pe Sărinđar. Lângă scările Cercului Mi-

litar, colonelul Grama se încrunță :

— „Și unde zici că faci serviciu, d-le Căpitan?”

— „La Institutul Geografic, d-le Colonel!”

— „Și pe acolo ofițerii umbli în galoși?”

Ciornei se prefăcu mirat.

— „Nu înțeleg, domnule Colonel!”

— „Zic, pe acolo dvs. n'ai aflat până azi că ofițerii n'au voe să umble cu galoși?”

Ciornei își permise chiar să zămbească.

— „De ce mă întrebați pe mine d-le Colonel?”

Colonelul Grama aruncă o privire scurtă spre picioarele ofițerului. I se puse un nod în gât. Simțea că îi vine rău. Dumnezeule! I-am văzut cu ochii mei, sau încep să am și halucinații? Să nu fi avut oare? Să-l fi oprit pentru altceva? Dar e destul de corect îmbrăcat. Mantaua de ploacă și chipiul, atât!

— „Domnule Căpitan!... Dragă!... Pentru ce te-am oprit eu?”

— „Nu știu d-le Colonel, credeam că vreți să-mi spuneti ceva. M'ai întrebat unde fac serviciu, v'am spus. Aveți ceva de comunicat acolo?”

— „Nu... nu! Da' uite ce este! Dumneata nu porți galoși?”

— „N'am purtat în viața mea, d-le Colonel!”

— „Și nici să nu porți dragă! Da'... ce vreau cu să-ți spun... Nu știu cum mi s'a părut mie că ai galoși. Acuma lasă... du-te, iartă-mă!”

Nu era jenat. Dar i se strecură groaza în suflet și simțea că îl primea ameteala. Toate temerile lui va să zică, se adevereau. El, Colonelul Grama, se prăbușea acum. Se întorcea la starea dela început, uita, uita totul, avea păreri, opra lumea pe stradă, se făcea caraghios, el, Colonelul Grama... Nu era obosit, ducea o viață liniștită, își vedea de meseria lui... cum se poate atât de repede, de ce atât de curând?

Se întoarce în Calea Victoriei. Ar fi vrut să meargă acasă, să se culce poate, ca să alunge gândurile astea. Nu știa, nu știa ce trebuie să facă...

„Cămașa fericitului!” Nu, Colonelul Grama, hai-de dragă, e o depresiune nervoasă! Nu te lăsa coplesit de ea! Trebuie să-ți cumperi două cămași. În fund, pe Lipsani, e un magazin acolo, la o parte cu absurditățile astea!

(Urmare în pag. 6-a)

Cronica plastică Călătoria pe Styx

EXPOZIȚIA DE PICTURA
GEORGE PALLADY
(SALILE ATENEULUI)

Socotim expoziția aceasta a d-lui George Pallady ca având un caracter oarecum retrospectiv; d-sa, acum, după o muncă de o viață, putând să ne ușureze posibilitatea de a admira artistul prin opera sa. Ne explicăm, astfel, marile număr de tablouri expuse (circa 150) în cele trei spațioase săli de expoziție ale Ateneului, precum și varietatea temelor tratate. Peisajii, naturi moarte sau statice, nuduri, interioare, studii de expresie, flori, elemente compoziționale, toate dau d-lui Pallady prilej bogat să ne prezinte o înfățișare de ansamblu a artei d-sale, cu atât mai mult cu cât fie tematica, fie tratarea umbrei și a luminei, sunt de o diversitate cuceritoare; o diversitate pe care totuși o putem încercui, cu oarecari toleranțe, în arta de un constant expresionism pe care am putea să-l numim, fără temere, palladyan.

Nu încercăm să insistăm asupra calităților de desenator ale artistului, asupra acelor calități care ne fac „să vedem” clare conturări — mai ales în nuduri — și lămurite detașări de elemente din ansamblu, sau de culori care se cer evidențiate pentru obținerea efectelor dorite. Voim totuși să ne oprim asupra supleții cu care pictorul utilizează culoarea în nud, care este o preocupare de căpetenie a d-sale. Poate am găsi vină în anumite „poziții” oarecum forțate ale nudurilor d-lui Pallady, dacă nu cumva și aceste poziții, așa forțate cum le aflăm, nu fac parte întreagă dintr-un „sistem de a viziona” bănuț de noi în mai toate nudurile expuse: acela de a scoate „nudu” din obișnuit și ca tehnică și ca orânduire și ca desen și în ceea ce privește coloristica. Noi ne oprim cu atenție asupra nudului (9) oarecum alegoric, asupra celui care dă o impresie de aristocratică naivitate (21), asupra nudului (49) cu minunate răsfărgeri în oglindă a reflexelor pline de viață reușite atât ca linie, cât și în culoare și mai ales, asupra modului „Fotoliul albastru” (28), o operă de hotărâta valoare.

În peisajii aflăm în general, o coloristică apăsată, de loc variată ca tonalitate și ca îmbinare, păstrând totdeauna aspectul de întindere, de adâncire în orizont, tablourile îndemnându-ne euforic să vedem „dincolo” de această linie-limită.

În arta de a reda „naturile moarte”, d. George Pallady se dovedește, încă, un artist dublat de un mare poet, prin lirismul cu care reușește să ordoneze elementele subiectelor, cu culoarea și — deopotrivă — cu lumina. Ne-am oprit asupra tabloului „Vioara” în care acest instrument muzical domină, încadrat, într-o așezare poetică, de un vas cu flori galbene și vineții, pe o față de masă simplă în patrate, lângă o pereche de ochelari și un caet de note, totul stropit cu o discretă și „muzicală” lumină filtrată printr-o draperie ușor și străvezie aruncată peste fond, ca o reverie peste realitate. Ne-am oprit asupra acestui „subiect” cu oarecare insistență, pentru că îl socotim oarecum „de bază” în arta de a compune naturi moarte a maestrului. Ne-au furat, apoi, „florile” expuse de d. Pallady. Fie că ne-am oprit la acca simplă dar sugestivă „Floarea soarelui” (85), sau la bogăția de contur și culoare din bucata „Maci” (61), sau la tinerețea luminos redată a „Crizantemelor” (20), aflăm aceeași prospețime, același aspect crud și frust

al ansamblului, aceeași expresivă înmă-nunchere de artă a desenului cu cealaltă artă a culoarei.

Dacă nu intuim — și nu am intuit nici altădată — ceva la d. George Pallady, este redarea exagerat de expresivă (exagerat, în ceea ce reprezintă grotesc arta d-sale, ca să precizăm) a chipurilor omenești. În general, cu câteva excepții, aceste chipuri sunt neverosimil prezentate, deși am încercat să desprindem „printre culori”, o înfățișare intuitivă a expresiei, lucru care ar fi satisfăcut orice pretenție artistică, acordată la felul de a interpreta al artistului.

INTERIM

Simple note

Un om, o metodă și ziua cărții

de COSTIN I. MURGESCU

Se vor împlini la 24 Iunie, doisprezece ani de când cartea românească a primit ofranda celui mai cinstit gând; doisprezece ani de când au pornit din coloanele ziarului „Universul” rândurile calde ale unui om ce crede în sfințenia cărții: d. Gh. D. Murgur. Ele vesteau:

„O zi în care cartea să vină către om. O zi a altor flori, — florile spiritului și ale inimii.

Ziua gândului românesc. Visez dar o împrăștiere a bunelor cărți prin mase organizate de tineri, prin sute de vânzători inocenți: unii mișcându-se pe ulițe, în parcuri de odihnă și de gânduri, alții răsbind în cartiere tăcute de periferie. Visez o pătrundere a cărții în mii de mâini de drumuți, fiecare ducând în casa lui liniște, lumină și putere!

Câteva zile mai târziu, străzile Capitalei trăiau realitatea celei mai emoționante ofensive; ofensiva cărții, începută cu tinerească nevinovăție de copii — până atunci, cercetași numai ai florilor și-ai câmpilor. Copiii răs-firați pe drumuri pentru a oferi călătorilor grăbiți spovedania sacră a unei cărți! Armata cercetașilor în plină cruciadă culturală! Impresionant spectacolul acesta pe care — la numai un deceniu — bubuitul asurzitor al tunurilor, huruitul chesoanelor sau mugetul vijelios al avioanelor de bombardament, ne îndeamnă să-l plasăm într-o altă lume.

Dar — oricât de impresionant — spectacolul nu putea realiza gândul celui ce-l inițiasc decât permanentizat.

Spre cinstea tuturor, ziua cărții n'a fost uitată. Sub regescă oblațuire, ea s'a continuat an de an și a devenit „sărbătoarea cărții”, menită să illustreze o țară și un voac de înfăptuirii culturale.

„În fundul sufletului însă, ascunsă, se frământă o nodumerire. La cultura noastră, care n'are nici măcar un veac de înfăptuirii trairnice, nu este prematură „sărbătoarea” cărții? Nu cumva trebuie ca amănata până vom isbândi în „bătălia cărții”, în ofensiva splendidă a răspândirii ei?”

Într-o țară în care cartea de literatură — și vorbim de cartea bună de literatură — se tipărește în numai 5-6000 exemplare, o sărbătoare a cărții nu poate căpăta decât aspectul unui omeniment de familie. Masele mari, diumeții și trecătorii, rămân străini acestui cult al cărții, pentru că ei locuiesc departe de prietenia ei.

În această atmosferă de sărbătoare în cerc restrâns, ce bătrână pare ziua cărții! Ce depărtată ziua în care copiii pătrundeau pe străzi, pe ulițe, prin parcuri vestind bucuria și lumina cărților!

Din clipa în care „ofensiva” s'a transformat în sărbătoare, rațiunea unei zile închinate scrisului a început să se piardă. Nu manuscrisele scriitorilor cu care stai

Simțeam odată prin somn cum trecea
Sborul umbrelor, — neauzitul;
Aripi băteau în pulberi de nea
Clipelor treze sfârșitul.

Ca un amurg în fântâni fără fund
Azurul sorbindu-l din clarele ape,
Al cerului câmp, rotund,
Luneca lumina sub umede pleoape.

(O, pleoapele grele din nesomnul lui,
Al Uritului, prietenul meu!
De câte ori plânsul, singurul, nu-i
Alinătorul zeu? !)

Atunci, iubito, cu fața crispată
Apăruși din nețărâmurile zării...
Căzută 'n păcat din pruncia nevinovată,
Purtai un blestem de pierzări.

— „Unde să mergem, unde”, — m'am întrebat
Nehotărit, între cele patru vânturi,
Când luntrașul Charon, pe râul blestemat
Pierdutele suflete le-aștepta, pe gânduri.

— „Hai Charon, leagă-ne barca la mal
Subt umbre de-arin legănate pe unde;
Porni-vom acum. În zare, Tantal,
Ne 'ntâmpină cu bolțile grotelor scunde.

Tine, luntraș hirsut, ține-ți plata
Pentru ciudata noastră fugă din lume!
Du-ne, prin clocotitoarele spume
Cum gândul își poartă prin spații săgeata.

— „Un pas faci iubito, un pas înainte
Și ceru-și înneacă luminile, astrul...
Uita-vom, uita-vom atâtea cuvinte
Doar ochii tăi, ochii vor fi mai albaștri.

Un val ne va duce și altul pe urmă
Și Charon la cârmă, tăcut ca o stană —
Va ține 'n lopată torente ce scurmă
Viața de umbră, viața de rană.

Pe Styx, pe-ale Styxului ape, la vale,
În urmă viața, păcatul, destinul.
Vom trece cu apele. Pe-a apelor cale
Ne-or duce tristețile tale, suspinul.

Fii veselă; Styxul ne leagă 'n cet...
Să nu mai asculti cum azi pruncucidul,
Părinte al crimelor fără regret
Se ceartă în urmă cu vidul.

de vorbă la cafenea, nu fotografiile lor și nici discursuri, ci 100.000 cărți vândute într-o zi, de copii. O ofensivă prelungită de oastea albă a străjerilor până în cătunul cel mai oprostit, unde să ajungă svonul „Doinei” lui Eminescu sau al poveștilor lui Creangă. Și abia când țaranul obosit de câmp, va sta pe prispă și va pune pe nepot să-i mai citească odată „Povestea unei coroane de oțel” sau lucrătorul își va spăla trudii mâinile muncite, pentru a îmbrățișa coperțile calzi ale „Poesiilor” lui Goga, vom avea dreptul de a comemora „sărbătoarea cărții”.

Zâmbească cei care vor, gândească-se că e prea depărtată ziua aceea; cu atât mai mult datorită noastră este de a lupta pentru realizarea ei, de a continua „ofensiva” cărții pentru a merita sărbătoarea ei.

În acest sens, sărbătoarea și expoziția cărții sunt mai curând o manifestare complimentară și de încoronare a ofensivei culturale, decât o limitare a luptei pentru împlinirea regescului destin al cărții românești.

Pentru că numai una sau două din țările lumii au câștigat veacuri întregi dreptul de a sărbători cartea; au conștiința necesară unui cult al ei.

Toate celelalte popoare au nu un drept, ci o singură datorie: de a porni ofensiva marșivă a culturii.

GHIȚA-COLIBAȘI

Natură moartă

TRAIAN CORNESC

Crânguța

Cronica ideilor

Lucian Blaga: Diferențialele divine

de MIRCEA MATEESCU

Ajuns în perspectiva unui sistem îndelung meditat, d. Lucian Blaga abordează în această nouă lucrare o temă, așa zice, mai „metafizică” decât oricare alta: geneza lumii. Este delăsine înțeles la câte riscuri se pretează o asemenea încercare. Riscuri atât de multe și, sub unghiul criticist: atât de severe — încât numai un autor care a renunțat ostentativ și cu desăvârșire la orice atitudine empiric realistă poate susține, cu seninătate, o asemenea viziune. Niciunul dintre gânditorii români — și după cât cunosc, nici chiar dintre aceia străini nu s'ar încumeta la un drum atât de necunoscut, pentru că l-ar socoti o simplă aventură în regiunile anonime dacă nu chiar o intrare prometeică, dar condamnată anticipativ, dincolo de pragul celor neinterzise. Evoluția atitudinii radical metafizice a d-lui Blaga, purta însă, în grandioasa ei desfășurare, riscul fundamental al tentațiilor nesățioase. Gânditorul care în „Cenzura transcendentă”, ori în „Cunoașterea lucife-

rică” — și chiar în lucrarea de început: „Eonul dogmatic” — și-a strunit atenția încercând a elabora o teorie a cunoașterii într-un totuș scăpată de influența raționalismului criticist — a năzuit, de astădată, să depășească obstacolele pe care, am avut impresia, că în lucrările anterioare, le socotise de netrecut. Despre filosofia d-lui Blaga s'a scris mult, noi înșine am semnat vreo două recenzii, însă nu știu dacă s'a remarcat suficient că d-sa trage majoritatea concluziunilor, nu din prezentarea constructivă a elementelor, dar din analiza negativă a acestora. Metoda este firească la un metafizician, dușman declarat al criticismului, deși cercetarea de acest gen riscă să fie întâmpinată, la fiecare pas, de mustrarea indiscretă: nu cumva speculăm cu date neverificate și neverificabile? Întrebarea pare naivă metafizicianului convins că numai o transcendere radicală a realului empiric poate nădăjdui o spectaculare a realului însuși. Nu este mai puțin adevărat totuși că cetitorul „Diferențialelor divine” — care,

structural, s'ar putea să fie educat în mediul unui criticism elementar, nu va putea să se sustragă întrebării: dar nu este gratuit a afirma toate câte se afirmă despre Marele Anonim și despre geneza lumii? Aici trebuia să ajungă însă, metafizicianul intrinsigent, care este d. Lucian Blaga: să afirme, pe marginea extremei dificultăți, cu privire la extremele ținuturi ale gândului și ale firii, inaderent la glasul criticist. La drept vorbind, o atare temă scapă de plano de sub controlul întrebărilor imediate iar autorul care o desbate desigur că a optat, în prealabil, pentru următoarea situație: a elabora un gând indiferent de raportul acestuia cu înțelegerea circumstanțială. Din acest punct de vedere deci, încă nu i se poate imputa d-lui Blaga decât temeritatea problemei pe care o abordează, dar nu modalitatea metafizică cu care instrumentează asupra ei, pentru că, repetăm, față cu o atare problemă, numai o atare modalitate se putea utiliza. Este însă, dacă nu mă înșel, o altă împrejurare care ne-a dat de gândit, odată parcursă lucrarea aceasta: ni s'a părut că există o oarecare înconciliere ideativă între atitudinea d-lui Blaga din Trilogia cunoașterii și consecințele ei din „Diferențialele divine”. Nu că d. Blaga se menține, statornic, deși într-un mediu mai riscat decât până acum, pe poziția metafizică, am putea să ne plângem. Cu toată prudența, și având în vedere lucrările anterioare,

trebuie totuși să întrebăm: nu cumva în „Diferențialele divine” d. Blaga a purces la o performare a „cenzurii transcendentă” adică, omenește gândind, a încercat să desbată un „subiect” care, prin chiar enunțarea lui, se situează dincolo de zenitul spiritului omenească? Nu ne-a convins d. Blaga în „Cenzura transcendentă”, că Marele Anonim interzice pătrunderea neștiutelor categorii? Nu ni s'a părut chiar, atunci, că d. Blaga termină cu concluziuni agnostice, pe care totuși, am fost gata să le socotim preferabile unei cunoașteri irelevante? Atât de compatibilă era întreaga structură intimă a gândirii d-lui Blaga cu rostul nostru omenească pe această lume, încât înconcilierea de care vorbeam mai sus, — izvorită din tema „Diferențialelor” — va isbi din plin pe oricare cetitor al filosofiei d-sale.

Unii au putut vedea în oarecari aplicațiuni ale „Trilogiei cunoașterii” în „Trilogia culturii” — chiar un anumit accent al „resemnării”, accent nu în totul străin de spiritul „Spațiului miotic” ori al cărții apărută mai înainte: „Orizont și stil”. De la această „resemnare” pur omenească, indiferent dacă termenul este într-un fel exagerat sau impropriu — și până la actual de curaj care este a susține metafizic, afirmând și mereu afirmând despre structura și lucrul Marelui Anonim și despre geneză — există desigur nu numai o evoluție dar și un salt gimnastic, cu deosebire nou.

Surprinzătoare este așadar poziția, am zice „gnostică” — deși termenul este cu desăvârșire impropriu — pe care o adoptă d. Blaga cu privire la opera Marelui Anonim (facerea lumii), poziție înconciliabilă cu agnosticismul ontologic care, în spiritul „Trilogiei cunoașterii”, caracterizează ținuta omului în chip primordial, necesar și fundamental. Și, ca atare, ontologic.

Pentru că putem admite, deși fără să aprobăm acele teorii, eșuarea în agnosticism a materialismului energetic, este deasemenea, admisibil, agnosticismul în care naufragiază, până la urmă, teoriile biologice despre geneza lumii și toate celelalte pe care d. Blaga le combate având toată dreptatea.

Însă nu este tot una agnosticismul ontologic al filozofiei d-lui Blaga cu imposibilitatea, care era de așteptat, a teoriilor materialiste de a explica facerea lumii. Rostul ontologic pe care îl prevăzuse d. Blaga destinului omenească, lege de natura omului un sens creator, căruia zona transcendentă îi servea de cupolă fără fund, dar necesară.

Necesitatea acelei „cenzuri”, pe care am înțeles-o și am admirat-o, în trecut, în lucrările d-lui Blaga — se va vedea că reamintește grandioasa riscurilor la care așa s'a expus abordând tema cosmogonică a „Diferențialelor divine”.

* Ed. „Fundatiilor Regale”, 1940.

Abrittus, cetatea cu umbre de argint

de GEORGE ACSINTEANU

În reportajul trecut, am înfățișat o nunță macedoneană din Calliaera, cu tot farmecul și originalitatea ei.

Din ritualul, obiceiurile și superstițiile desfășurate în zilele cât a ținut această nunță, am observat, cu mulțumire sufletească, asemănarea uimitoare, între modul cum Românii din toate regiunile țării știu să-și păstreze, cu sfinte, tradiția. — Mai cu seamă atunci când pun temelia familiei, unindu-se pentru todeauna în fața legii și a lui Dumnezeu — și obiceiurile Românilor Macedoneni din Dobrogea.

Fiecare fapt săvârșit, în timpul nunții, reprezintă un simbol de necesitate izvoare în puterea sufletului românesc.

Pe pământul Cadrilaterului, tradiția este vie în toată manifestarea ei, din cele mai îndepărtate timpuri și până azi. Cântecule, orațiile, jocurile, ca și toate fazele prin care trece o nunță, de la logodnă și până la sfârșit, au același fond sufleteș, aici în mijlocul Românilor Macedoneni, ca și în toate ținuturile noastre. Sunt îmbrăcate aceste cântecule cu balna marelui simțir artistică crescută de același poet popular român, fie că s'a născut în Munții Apuseni, Carpați sau Pindului, fie că a

truzeci de zile după aceea, lehuza n'are voce să primească pe nimeni și nici o clipă nu e lăsată singură. Seara și dimineața, până la botez, se aprinde câte un bob de tămâie în casa în care se află mama și copilul.

Dar Românii Macedoneni trebuie să crească mare, să fie volnic și să trăiască mult. De aceea pruncului i se coase în scutețe, lângă inimioară, o punguliță, tot de mătășă, în care se află iarbă crescută prin orbita unei căpățâni de cal mort; ingenios simbol al biruinței vieții asupra morții. Pentru ca feciorul să aibă și noroc i se atâră de căciuliță o mică potoavă de argint în care se află o lăbuță de cărtiță. După botez însă, potoava e înlocuită cu o cruculiță de aur. Creștinarea copilului se face în biserică la fel ca la toți ortodocșii.

Când se întoarce de la biserică, nasa da copilul mamei în pragul casei, zicând: — Ni-l dașezi vreau al Satanei; (ți-l dăm creștin al lui Dumnezeu!)

Tânărul macedonean istorisea obiceiurile strămoșești cu multă căldură și putere de evocare. Mă răpise cu totul armonia glasului său. Părea un cântec lung pe care-l glăsuia cu ochii neconștient fixați, când în zarea de smaragd, când printre pietrele albe ale cetății.

O familie de macedoneni la lucru în gospodărie.

văzut lumina vieții pe țărmul Pontului Euxin, alături de majestuoasă umbră a poetului latin Ovidiu.

Sămburele de lumină al tradițiilor din străbuni nu se arată numai la nunță, ci în toate manifestările de simțire, de viață, iubire și moarte ale Românilor de pretutindeni: o dovadă în plus a unității noastre sufletești și naționale; legătură nesdrucată pe veci.

La Românii Macedoneni din Dobrogea Nouă, toate treptele prin care trece omul dela primele lui ceasuri de existență și până când aripile morții îl răpesc în neant, sunt ornate cu un complex de superstiții și obiceiuri cari ating, câteodată, prin ciudățenia lor, nivelul fantasticului. Când mi s'a istorisit credințele populare macedonene, împărțite cu prilejul nașterii sau morții, am avut impresia că ascult o povestă fantastică de Amédée Guillaume Hoffmann sau o înșiruire de fapte extraordinare descrise de americanul Edgar Poe.

TRADIȚIE. IZVOR DE VIAȚĂ...

Era o după amiază, cum rar am văzut în „țara soarelui răsare”. (Căl de sugestiv și de poetic este numele pe care organizatorul ciclului de conferințe: „Dobrogea, țara soarelui răsare” l-a dat ținutului românesc din dreapta Dunării și cât de mulțumii ne simțim că, odată cu modestele reportaje, pe care am început să le publicăm, grupul unor străluciți oameni de știință și profesori universitari, dintre cari am ascultat până acum pe d-nii Scariat Lambrino și I. Simionescu, a pornit această robustă acțiune de cunoaștere a Dobrogeei).

Mă retrăsese, dela nunta care devenise o bisoaită și fără sfârșit, împreună cu un tânăr cărturar, originar din satul Voinești, unde părinții lui își găsiseră mult doritul cuib străbun, să mă vizităm odată ruinele cetății Abrittus, înainte de a pleca din Calliaera.

În drumul nostru, chiar în apropiere de zidurile cetății desgroptate de mult regretatul Vasile Pârvan, am întâlnit patru macedoneni.

Sub protejuria bărbatului, unele din ele înălbeau trâmbele de pânză, altele spălau rufe. Când ne-au văzut, au vrut să se ascundă. Noi însă, ne-am prefăcut că nu le băgăm în seamă. Ne-am continuat drumul privindu-le cu coada ochiului, după ce, la un moment potrivit, tânărul de lângă mine care avea un frumos aparat, le-a și prins într-o imagine fotografică.

— Străinii n'au voce să le vadă când se îndelețnesc cu treburile casnice, mă lămurii tânărul macedonean. Dacă dă peste ele cineva, atunci cred că până nu se va mai înalbi cât e lumea și pământul, iar rupele se vor îneca. El, dar toate aceste superstiții dragă domnule, sunt floare la ureche ne lângă celelalte.

— Care? Întrebai eu, stăpânit de un sentiment de curiozitate, din ce în ce mai accentuată.

— Obiceiurile de la naștere, botez, nunță, moarte, ca și acelea dela sfintele sărbători sau ca Lăzărelul, Trighianina și multe, multe altele...

Tânărul, a cărui robustețe am admirat-o de când l-am cunoscut, privi lung peste cetate, cașiend ar fi căutat să-și adune gândurile de departe...

— Românii Macedoneni vine pe lume în mijlocul unui noian de credințe răzimate dela strămoși, pe care le păstrăm cu religiozitate, până la moarte, începem el povestea.

Mama, înainte de a naște, nu trebuie să treacă peste oarece, peste lucruri murdare sau urzăle. Dacă femeia face o astfel de greșală, micuțul vine spânzurat.

Moșă este chemată printr'un singur cuvânt: „aidel”, pentru că nimeni nu trebuie să știe când vede lumina vieții fiul de Macedonean, după cum nimeni nu trebuie să-și cunoască numele, până în ziua botezului; nici chiar autoritățile.

La căpățâni lehuzei, moșă pune îndată după naștere, tămâie, paie, boabe de mieu, pâine, sare, cuișe.

Toate aceste lucruri, cari sunt aranjate, cu mult timp înainte, într'un saculeț de mătășă, de un om ce se afla pe patul morții, au puterea de a feri lehuza și copilul de spiritele rele. A treia zi dela naștere, se întinde o masă mare, ca și la nunță, numită „Pugonic”, la care la parte toate rudele părinților. Pa-

— Dar la morții, la stingerea din viață a părinților noștri, o câte obiceiuri și superstiții nu sunt. Visurile deosebite au o mare înrăurire asupra sufletului nostru. Ca și bătrânii Geții cari credeau în oracole, când citiva visează că este îmbrăcat în alb și zboară la cer, apoi atunci trebuie să se pregătească. În curând moartea îi va bate la ușă.

Obiceiurile însă pe care Românii noștri le țin dumnezeeste, sunt colindele de Crăciun și Anul Nou. Cu două zile înainte de Nașterea Domnului, copiii cântă pe la ferestrele creștinilor:

Colinda, melinda...!
Dă-ni, maie, caluca!
Că s'afliă Hristolu
Tu pânhia boilor
Di frica uvreilor
Colinda, melinda...!

De Anul Nou tinerii se fac „Liguciarii”. Adică se costumează, se maschează ca Dacii și Romanii sau ca barbarii năvăliitori și umbli din casă în casă sunând din clopote mari și cântând. Dacă se întâlnesc două cete de Liguciarii pe drum, apoi, vai și amar. Se deslanșue un adevărat război cu săbii și sulite de lemn. Aceste încercări simbolizează luptele Daco-Romane...

ABRITTUS, CETATEA CU UMBRE DE ARGINT

Nu știu de ce, dar nu mai puteam să urmăresc cu atenție, povestirile tânărului de lângă mine. Nu mai aveam astămpăr. O putere ciudată pusesse stăpânire pe toată simțirea și gândul meu. Lucrurile mi se păreau altfel de cum erau în realitate. Pe tânărul macedonean, care, poate, nu bănuia ce se petrecea în gândul meu, îl vedeam, dincolo de realitate, sau mai exact, într'un vis cu ochii deschiși, îmbrăcat în haine albe, strălucitoare, țesute din lână și borangic. Capul frumos încoronat de plete aruncate în inele de soare pe umeri. Bonetă albă de mătășă. Barba rotunjită se îmbrăca de minune cu mustăți groase ca spicul ales de grâu copt. Ședea mândru într'un jilț de aur aici; da, da, aici în cetatea de marmoră pe care el o plăsmuise: înfățișat în gând, apoi în linii trase pe nisip și în cele din urmă în eternă marmoră și piatră din pământul Daciei Pontice.

În jurul lui erau generali, preoți adunați la stat. Marele stăpân din jilțul de aur părea un zeu. Era însă, un Rege Viteaz și înțelept, Regele Dac Costis. Avea să fie mare sărbătoare în tot Imperiul Romei și în întreg Regatul Geto-Dacilor. Împăratul Octavian August ceruse în căsătorie pe fiica lui Costis, iar Iulia, frumoasa fată a lui August avea să devină Regina Daciei.

Regele aștepta, în cetate, trimișii lui August să ia de lângă Pontul Euxin pe viltoria Impărăteasă a Romei...

Dar iată că cerul se întunecă. Regele cade într'un somn greu. Visează că i-au crescut aripi la umeri, că e îmbrăcat în alb și că zboară la cer.

O detunătură îl trezește. Din Miază-Noapte se arată valuri de foc. N'a avut timp să povestească visul întreg, că o săgeată, parcă venită din arcul Zeitei Diana, îi străpunge pieptul...

„Alte Regi Dac se suie pe tron: Dicomenes, dușmanul lui Octavian August. Porneste o furtivă lupte cu Romanii. El este vestitorul cel adevărat al lui Decebal...”

„Abrittus, cetate, în inchi în zidurile tale, atâtea taine ce ar putea să fie în vileag istoria unui neam de Eroi și Sfinți!”

„Abrittus, pe zidurile tale a fost omorât ca și Regele Costis, împăratul Quintus Traianus Decius de Trebonianus Gallus!”

Abrittus, sub lespezele tale de marmoră și piatră se asacund atâtea vrajitorie chei, ce pot descula lacetele misterului pentru a eși mai mult, în lumină, povestea adevărată a celor cari au pus aici, temelia Neamului Românesc...”

„Abrittus, Abrittus, cine îți va stinge blestemul tăcerii?”

Cine?

Din amurg, soarele ne-a luat de braț și ne-a dus în satul unde nunta încă nu se sfârșise...

UN NUMARUL VIITOR:

Un interesant document din bătrânul Tomis.

FINAL

de IULIAN VESEPER

Zidurile cetății fumegau; un vânt fierbinte se risipi; peste acoperișuri întinzând flăcările și a-lunci se produse panica. Străzile strănte fură năpădite de oameni îngrozii, neștiind încotro să apuce. Sudoarea se amesteca pe fața lor cu funinginea, cămășile frigeau; zadarnic căutau o picătură de apă. Se aruncau orbiți înainte aruncând săbiile și lepădând casca infierbântată; se îngărâneau la porțile de lemn ce se deschideau spre munte, dar graba și necunoașterea locului îl împiedicau. Săgețile înflăcărâte împânzeau cerul și cădeau la întâmplare; ceea ce îi înfricoșă mai mult era gândul că vor muri arși de vii, decât săgețile de care se mai puteau apăra. Se vedeau Sarmați, cu bărbile roșcate alergând în călduri fără incingători, croindu-și drum cu pumnii prin mulțimile inebunite; se vedeau Sceti mărungi cu țigări largi împiedicându-se în enormele teci goale, căci săbiile scoase pentru asaltul cel mare nu-și mai găsiră vechiul cuiș; erau Basitarii mlădioși, cu staturile regale și mușchi de gladiatori, părsind pozițiile de luptă și retrăgându-se spre palatul domnesc; Roxolanii și Geții cu cămășile sfârțecate rezistau cei din urmă în fața meterezilor. Femeile aduceau încă poveri cu săgeți, arcuși și pietre anume șlefuite pentru catapulte; rândurile luptătorilor se răreau; în curând coliturile legionarilor nălcăriră pe creste. Zeuxis, comandantul unui grup din Dionysopolis observă cel dinătru primejdia și făcu semn să pornească la atac; nici jumătate nu se mișcă. Zeuxis și cu puțini camarazi deșiră singuri pe metereze; el se rostogoli în fărâncă și frumosul col de aur făcând în Atena se înegri în noroi. Ceilalți văzând mulțimile lucitoare ale Romanilor de pe colinele învecinate, se aruncară asupra scârlilor ce se ridicau pe ziduri, hotărâți să moară.

Atunci luă comanda Scoris cel înalt, șeful Arșilor după moartea lui Mamutis. El puse strâji la cele trei porți dinspre miază-noapte ca să împiedice ieșirea; fugarii erau întorși și îndemnați să lupte; pilde aveau pe cei ce rezistau pe ziduri. Măsura se dovedi a fi prea târziu luată, căci numărul celor ce aruncau arme, creștea fără încetare; ei dezarmară străjile, și căleau în picioare și-și căutau scăparea în pădurile din față. Fînd înțesate de dușmani, ei își găsiră o moarte mult mai groznică, decât într-o bătălie deschisă.

După amiază focul se întinse în preajma palatului regal. Arșii erau dependenții, marile grajduri și atelierle de tot felul. Un fum gros se încovoia dinspre cartierul săracimii. Zăpușala era uciegătoare. Pe lângă gardurile de lemn cadavrele creșteau ca aduce de vânturi. Cei ce umblau, își căutau un loc pentru odihnă; se lăsau fericiți pe marginea șanțurilor și moartea le acoperea ploapele.

Dacă se luptau în partea dinspre miazăzi, în jurul porții celei mări, pe unde se făceau marile procesiuni în onoarea zeului suprem. Cei mai dârji încercară într'un târziu de noapte să iasă din cetate; se fură arși prin subteranele străvechi, și răsbătura pe malul răpos al părului Isis în spatele lăgunele a V-a. Urmă o marel scurt, unde pieri flורה nobilimii dace; Lucius Quietus cu călăreții lui mauri risipi pe șesul din față ultimile rămășițe ce căutau o scăpare. Zadarnic veniră ajutoarele Scordiscilor, Sardonilor și Peucinilor a doua zi; lipseau mânătorii de catapulte, bunii înțaiși, trăgătorii cu arcul; astfel că zidul de miazăzi fu cucerit spre seară cu toată rezistența lor înverșunată. Când primii legionari se iviră pe metereze, căldările cu apă fierbinte și smoala fură asvărite cu aruncătoare asupra năvăliților; se lovira de scuturile înalte, care înaintau fără opriri, apoi frânghișii și odgoane fură slobozite deasupra șanțurilor enorme. Colțuri albe creșteau pe ziduri ca un val nesfârșit; se legăneau o clipă peste șanțul întunecat și săreau în cetate. Aici cuțitele încovoiate luceau, se izbeau de ploașea de fier a legionarilor care se croiau drum în unghiu ascuțit. Scări enorme fură ridicate pe zid, aruncate peste șanț; os-

tași treceau peste cinci poduri, curând acestea se înmulțiră. Luptele regezi se încingeau pe străzile înguste; se desfășurau în piețele publice unde Geții organizăți în fâlângi; după modelul macedonean încercau ca printr'o moarte eroică să răscumpere o viață ce nu le era dată pe pământ.

Regele Decebal sfătuisse îndelung cu bunii lui prieteni. Erau șefii de triburi ai Anarților, ai Sardonilor, ai Alcomonilor; cei din Sarmatia îndepărtată și din Tribalia stâncoasă. Cu ei, umăr la umăr, ani îndelungați, din tineretea lor viforoasă, isbutiră să reclădească imperiul lui Burebista și strălucirea lui de odinioară. E adevărat, nu avea întinderea de altădată, dar se simțeau legați ca pentru o vecinicie și dragostea aceasta le dădea curaj în lupte și încredere în izbândă. Așa înfrățiră din nou neamurile desbinate prin nenorocita faptă a lui Dicomes și Comozus, le uniră, arătându-le primejdiile izolării, și ale certurilor interne. Așa pomiră împotriva lui Domitian, mână de aceleași gânduri de distrugere ca Caesari, înainte de groznicul lui sfârșit. De doi ani se tălăzua furtuna amenințătoare stărnită de Traian, o vedeau răscolind până și pietrele și încă îndrămsiră să-și ție piept. O, nu erau vremurile când generalii mărungi roși de dorința măriii complotau în ascuns cu dușmanul, sfârșind prin a-și ucide regele, pentru ca să împantă imperiul ca pe o bună pradă de răboiu. Acum un suflet nesfârșit îi ridicase pe toți; regele era sprâjnul pe care-și rezemau bucuror și piepturile însănăgerate de luptă. El era, Decebal. Orotise deopotrivă, neamurile, semințiile și noroadele; îl ascultau și n'auvuse de partea lor decât nețărmurite dovezi de jertfă. Până și Roxolanii cu părul roșcat, pe carei lor neobosiți, își dovediră devotamentul, trimițând un corp de călăreți, din cei mai aleși. Tot

măcel îi va stinge cu desăvârșire, ca și cum n'ar fi fost decât simpli oameni nevrednici de faptele lor? Ei își aveau în albatrele bolți ierarhiile prestabile; uitându-se la prietenii lui adunați roată, regele-și văzu luminoși, proiectați spre cerul deschis. Sgomotul morții isbea în ferestre; se simțea paloarea sufletelor adunecând înălțimile; răbufnițiile adânci ale vieții plesneau peste frunțile celor osândiți; mi-asme insetate de măcel alergau dealungul pereților. Toate se îndepărtau într'un orizont cernit, amenințator care se risipea cu cât înainta el. Decebal vedea fața aceluia rege Burebista, despre care înaintașul său rege Duras spunea că era cel mai bun, cel mai viteaz și cel mai aprig în războaie, privindu-l neclintit; nu muștrător, ci trist și cu o nespūsă bunătațe. El chema la el sau îl trimetea să lupte? Părea mai curând că se mira că toate acestea mai durează, că această înfrângere și aceste negre clipe continuă să existe, deși cu nimic nu fuseseră îndreptățite. El venise să curme poate durata, să schimbe viața și s'o arunce în hăul nimicniciei de unde toate porced. Ei încă întârziiau. Orbita vie în care se mișcau era împură, năpădită de umbrele altor existențe. Drumul lor spre moarte; nimeni nu i-ar fi putut abate dela ceiaze era inevitabil.

Sosise însă clipa? N'ar fi putut opune o ultimă rezistență cu ce-ar fi adunat din munți? Totul spunea că era zadarnic. Oare n'asteptaseră ei toată viața clipa aceasta; nu spre această cale își adunaseră străduințele încă din anii tinereții? Nu spre o moarte măreață oriunde s'ar fi întâmplat le erau îndreptate gândurile dela începutul acțiunii lor? Șovăiau acum? Il vedea pe Zeuxis, palid, frăsuindu-și un cărlionț din frumoasa lui barbă roșcată; părea un filosof grec, unul din aceia care nu știu decât să vorbească necum să moară, el, con-

astfel Marcomanii, Queria și Sarmatii. De când teatrul luptelor se mutaseră în munți, șefii lor îi înarmară pentru luptele corp la corp, cu pumnale scurte. Toate se petreceau acum în fața unui vârtej de fier, nelindurător, împotriva căruia munții nu însemnau obstacole, fluviiile nu aveau piedici, drumurile își făceau loc prin stânci; până și pietrele ajutau opera adversarului. Ca ridicată de fier, legăunile străbăteau lanțurile de munt; în mod concentrice, înaintau nestăvilit cu toate capcanele întinse; se întâmpla ca pădurile rețezate la jumătate, gata să se prăbușească la intrarea dușmanului să fie oculte; retragerea se făcea cu aceeași grabă cu care li urmărea legionarii. Toate liniile de apărare se strânsară în jurul Sarmisegetuzei ca și cum de aci trebuia să vină scăparea, ca și cum numai aceste ziduri îi mai puteau salva. Regele înțelegea groaza aceasta care nu-ți permițea să mori cel puțin demn; te distrugea fără ca să fi putut muri cu adevărat; el însuși lupta împotriva acestui întuneric, care nu înceta să răsbescă, înălțându-se cutremurător, învâluind munții. El surădeau acum neclintit celor puternici; deschișându-le poteci cum altădată le deschideau lor. Poate Zamolxis îi privea la fel de nopășator. Ce însemna un sfârșit, când acesta putea fi începutul altor vieți? Ce însemna puterea cutropitoare, care-i acoperea acum, când ei nu puteau fi abătuți după moarte? Nu-și urmau oare un drum invariabil, drept, spre înălțimi ce nu se puteau niciodată lămurii? O știu aceasta dela Deceneus și totuși nu puteau crede că acest

ducătorul încercat, diplomatul fin, moștenitorul geniului lui Acornion, tot din Dionysopolis, gata să moară; și dovedise de atâtea ori, la cel mai mic semn al regelui; pe Scoris cel bogat în aur, scuturându-și nerăbdător pletele ca mătășea, așteptând clipa despărțirii cu un zămbet feocelnic; elzdrobise armatele lui Oppius Sabinus și ale lui Tertius Iulianus; era cel mai tânăr șef de oaste; vor pleca înfrății spre luminatele împărății de sus, tot astfel cum într'un mestăvilic avânt treceau călare Dunărea și pustiau pământurile Sardiilor până la Scodra și Termidava. Dieges ambasadorul, a cărui prestanță ridicase de atâtea ori demnitatea țării sale și a regelui; Veznas, conducătorul armatei din luptele din urmă și Seiciferis din neam regesc, înconjurau pe rege cu dragostea lor negovăitoare.

Puțini vor cuprinde Romanii, dacă ne vor lua aurul și pământurile, spuse Vezinas apucând din mână regelui oornul aurit, unde lucea înspumată otrava. O privi surzând; ce clipă prietenoasă și de mult așteptată. Cum se pierdeau toate într'o zăriște aurie; ce luminos era cerul. Sorbi înfrigurat din corn și gustul amărui ce-și răcori gura părea că-l mai simțise odată. Îi făcea bine siguranța aceasta că totul s'a sfârșit, că nimic nu se mai poate întâmpla. Ca într'un păienjenis văzu chipul regelui pierzându-se în rotoacele de umbre; se simțea liber; ușor, ca și cum atunci se naștea întâia oară. Trupul enorm se clătina și căzu închinându-se pentru ultima oară, în fața regelui.

— Te-ai dus, murmură regele, pregătește-ne bune locuri la

(Urmare în pag. 6-a)

F I N A L

(Urmare din pag. 5-a)

Trecura în zori printr-o pădure subțire; ziua îi prinse la marginea unei câmpii acoperite cu ceață. Zgomot de care, behăit de o amestecare de voci omeniești nedesluite și depărtate veniau dintr-acolo. Soarele se străvedea într-un luminii de sus, fără ca să-și arate fața. Nu era greu de înțeles că se găseau în preajma unui convoiu de refugiați, care se retrăgeau spre munți. De obicei aceste convoaie erau conduse de bătrâni, satului; mulțimea o alcătuiu femeile și copiii; cei vredeți de luptă n'aveau ce căuta aici. Pe lângă căruțe erau mânăte turme de oi, porci, miei; câinii erau legați cu sfori și urmau ascuțitori grămadă. Regele se apropie de tărâsurile și-și dădu seama că nimic din ceea ce văzuse nu semăna cu ce avea în fața ochilor. Total arăta că oamenii aceștia veneau de departe și că foamea sau altă boală la fel de îngrozitoare le rărise rândurile. Fețele pământii păstrau o tăcere întrecută ca a pământului; numai copiii se vătau sau cântau; femeile în coșul căruțelor păreau înghețate pe moarte; o paloare nevrozsimilă le schimbă baza înfașărcă. Bătrânii îndemneau căia și nu dădeau ascultare vaietelor; păreau la fel de adormiți ca și femeile. Câte-un băntan plesnea caii ce abia se mișcau de foame; fete în fuste de lână mănau din umăr turmele și cirezile împrăștiate. Porcii se amestecau cu miei și intrau în cârdușii de găște. Mânzi o sbughiau în față sărind printre vițoi; domoii. În vuetul nesfârșit glasurile mamelor se legănau tânguitor peste câmpul posomorât. Unele își plângeau cascade rărise; altele fecerori plicăci împreună cu totai lor să lupte în munții înzăpezii. Regele își făcu loc printre ei; nimeni nu-l cunoștea, dar la toți impuse mărrea acestui nobil bărbat; man-taeva tivită în blană de ijder îi arăta ca unu. din cei mai de va-ză. Un bătrân oprî căruța, sări jos, se închină plecându-și genu-nohii. Cărușele din față se o-priră; căruța bărbatului alergau spre adunare. Femeile își desfă-ceau broboada și întorceau ca-petele.

— Trebuie să-l întâlnesc; voi alerga să-l ajung, hotărî copilandrul care vorbea cu regele. Ne-a fost ascuns ceva; nu se poate trăi fără adevăr.

Alse calul cel mai bun, se as-vărî în șea; urmă drumul care trece prin ținutul Sargeților și duce spre orașul Germisara. Într-o clipă convoiul lor pîie în ceață, întâlni alte con-voaie de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

— Regele vostru? întrebă Decebal.

— El ne va răbuna; e cel mai puternic și de nevîns; Romanii vor cunoaște sabia lui; atunci ne vom întoarce la casele noastre; vom îngropa morții și vom în-treba pe marele preot care e voiața lui. Totdeauna am făcut așa și zile mai senine au venit după toate furtunile.

— Să aveți încredere, spuse Decebal strunind calul și să vă rugați cerului, dacă cei pe care îi așteptați nu se vor mai în-toarce. Acum ridicăți-vă și ur-mați-vă drumul. Munții vă vor adăposti; dar pe cei ce v'au is-gonit din satele voastre să nu-i iertați niciodată. Ei vor pune stăpînire pe pământurile și ave-ritele voastre, dar sufletul vostru nu-l vor putea stăpîni. Invățați pe copii meșteșugul armelor și tăria fierului; așa vă veți păstra liberi cum mereu ați trăit...

— Dar cine ești tu, care vor-bești astfel? întrebă un copilan-dru, cu fața albă ca floarea mărului.

— Asta veți ști, când veți fi om de oaste răspunse regele, ridi-cându-se în scări. îl văzură a-mestecându-se într'un nor de

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

în plăcerile lumii, despre novo-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

— Nu-au ars din temelii satele; n'au lăsat piatră pe piatră, se tânguiau bătrânii. N'am mai pu-tut birui; erau prea mulți; ve-neau ca frunza și iarba. Ai noștri, care mai puteau lupta, s'au prăpădit toți; sanțurile din fața satului sunt pline; noi ne-am pomit; să scape măcar copiii noștri!

— Și regele vostru? întrebă Decebal.

— El ne va răbuna; e cel mai puternic și de nevîns; Romanii vor cunoaște sabia lui; atunci ne vom întoarce la casele noastre; vom îngropa morții și vom în-treba pe marele preot care e voiața lui. Totdeauna am făcut așa și zile mai senine au venit după toate furtunile.

— Să aveți încredere, spuse Decebal strunind calul și să vă rugați cerului, dacă cei pe care îi așteptați nu se vor mai în-toarce. Acum ridicăți-vă și ur-mați-vă drumul. Munții vă vor adăposti; dar pe cei ce v'au is-gonit din satele voastre să nu-i iertați niciodată. Ei vor pune stăpînire pe pământurile și ave-ritele voastre, dar sufletul vostru nu-l vor putea stăpîni. Invățați pe copii meșteșugul armelor și tăria fierului; așa vă veți păstra liberi cum mereu ați trăit...

— Dar cine ești tu, care vor-bești astfel? întrebă un copilan-dru, cu fața albă ca floarea mărului.

— Asta veți ști, când veți fi om de oaste răspunse regele, ridi-cându-se în scări. îl văzură a-mestecându-se într'un nor de

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

găia fața. Nu simțea decât aceas-tă dorință imensă, eliberatoare, care-l înfășura în faldurile ei și-l purta pe crestele Ilichii să-l vadă pe rege. Cât mai curând. Să-i vorbească. Trebuia să a-erge. O, timpul care-i întârzia mișcă-riile. Măna fără cruțare, neliniștit, ea și cum abiași i-ar fi pregătit o intrare fantastică, într'o lume fără de moarte

Decebal poposi în Germisara; noaptea, cu un serv, ieși din oraș și urcă muntele pe poteca știută, la chilia marelui preot. Acesta era un bătrân aproape orb; fu-se sfătuitorul regelui Duras; îl convinse să abdice în favoarea lui Decebal, când virtuțile sale de organizator se vădeau tot mai lămurit, iar primejdia Romanilor nu mai putea fi ocolită. Decebal prezăvănu tendințele de expansi-une romană în Dacia; tânăr de tot logă o seamă de prietenii cu șofii noamurilor învecinate. Mulți nu erau convinși de cele arătate de îndrăznețul nobil; ideea unirii tuturor forțelor pentru a opune o rezistență masivă unor atacuri eventuale, își făcu loc cu greu, dar se văzu mai târziu că era de justă. Marele preot admira în noul șef nu numai curajul, în-drăsneala și înțelepciunea; ci er-dindioșia adăncă, smerenia în fața cerului și puterea lui de a îndep-lini porunciile zeilor. Dela incepu-tul luptelor Decebal îl vizitase o singură dată, după întâlnie bă-tălii cu Romanii. Cât era de în-crezător atunci. Înțelegerea no-voa de refugiați. Într-o pă-durea străveche cu liniștea ei necăntată, podoabă a marilor arbori. Vreascurile trosneau sub copite; frunza subțire se legăna într-o vraje de sus. Copilandrul lăsa calul domol o clipă, apoi o-întinse din nou. Cal și călăreț păreau un vârtej; aceasta era viața lui; adevărul pe care-l cău-ta putea fi și acesta. Cunoștea bine drumul; nici odată viața nu-l ridicase pe asemenea înălțimi, încă nu se simțise așa de puter-nic și conștiința țării lui îl ame-ția. — Așa trebuie să fie ostaii regelui, de nebiruit în viață și nemuritori după moarte. Oare ei nu era acum un ostaș? Fără îndoială. Cei mulți, cei năcărăto-ri, cei slabi și nevrăstnici ră-măseseră demul în urmă în rând cu femeile și bătrânii. Cei de o seamă ar fi vrut să-l urmeze, dar nu îndrăniseră; nu erau copii și brațul le era fără putere. Pe când el... Copacii îi urmau într-o fugă nelămurită și fără nădejdi, umbre se îmbrățișau, îi deschi-deau luminiișuri, se stîngeau pen-tru alte depărtări. Crengile ful-guiau zăpezi înflorind într-un cer verde, în care se adănea tot mai mult, fără sfârșit.

P. N. TUDOR Natură moartă

Omul

Am rătăcit sub steaua polară, drumul sufletului nu-arată. Stea, virgină, a marinarilor cari spinteca oceanele în larg, îi călăuza sufletului meu ce'naltă immuri pentru Lucifer. Sunt călător spre transcendente lumi, pământ fraged vieții voastre sterpe, scântea înțelepciunii ce dă glas: sunt poetul tovarăș cu Lucifer. Stea mută, cum e creatorul tău, te voi face să vorbești spunându-mi taina ce'n tine ascuns-a Dumnezeu. Eu, omul, sunt judecata de-apoi.

ALEXANDRU ILEA

Din volumul „In tovarășia lui Lucifer“, care va apare în curând.

Nedumeriri

(Urmare din pag. 3-a)

Mersea țanțos, încordat, privind drept înainte, spunându-și, repetându-și mereu: „nu trebuie“, „vreau“, „a fost o depresiune nervoasă“, „a trecut“...

— „Uite domnule, acum mi se pare că toți ofi-țerii au galoși. Mă dau în spectacol, mă fac de râs“.

Păpural mersea mereu pe urma colonelului. În colț, la Regală, ieși după un chioșc, un soldat mic, îndesat, cu capela pusă pe vârful capului.

— „Încotro Costică?“

— „Ssst! Sunt cu dom'colonel'ăla din față, m'a luat să-i duc un pachet pân' mai încolo“.

Era prieten cu el. Și asta era ordonanță.

— „Hai cu mine“, zise Păpural.

— „Hai, că tot n'am ce face“.

Și merseră alături în pas cadențat. Unul lung și deșirat, cu smocul de păr mândru, celălalt bon-doc și dolofan și tuns chilug. Ai fi zis Pat și Pa-tachon travestiți în ordonanțe, pe urma unui re-gizor vestit. Cel mic vorbea și râdea, dar Costică Păpural era îngrijat. Pășea tăcut și scormonea am-plan. Apoi zise:

— „Mă Toadere, ia de ici pachetu' ăsta, și țiu'te după el. Vezi să nu-l pierzi. De te-o întreba de mine, spune-i că ți l-am predat ție, că pe mine mă ceartă cocoana, că m'a trimis după sifon, auzi?“

Și plecă.

Dar când ajunse acasă, Colonelul Grama nu în-treabă nimic. Se uită doar lung la soldatul ăsta pi-pernicit, se frecă cu dosul palmei la amândoi ochii, îl puse să-și scoată capela din cap și, cu vocea sugrumată, ca după o mare, nesfârșită oboseală, îi spuse:

— „Du-te!“

Și rămase în fața casei, pironit pe trotuar, ca un rătăcit care nu știe încotro s'o apuce.

MIRCEA PETALA

In genul lui *

SCRISOARE CATRE MINE ȘI CATRE DUMNEZEU

Bă.) și s'a dus tinerețea Cum s'a dus bucuria și tristetea Cum se duce să se culce soarele Când Dumnezeu îi pune zilei zăvoarele

Iată-ne acum față în față tu și eu Eu n'am chipul tău și tu n'ai chipul meu Dar dacă n'am fi fost în lume noi doi Nici Dumnezeu n'ar sta co'o'n cer ca'n trifoi

Dacă n'am fi fost noi golani, noi boemii Noi prinții tuturor visurilor din traista vremii Cine ar mai fi dat drumul toamnelor și primăverilor Ca oilor din țărutul boerilor?

Cine ar fi cîntat-o pe domnița Alina Cu părul și hainele parfumate ca sulfina Cine ar mai fi cîntat toți sărații, toți țăraniți Ce mîinăc din pita soarelui fără să-și dea gologanii?

Cine ar mai fi păcut visurile sărației Cu boturile trandafirii și ochii urezi ca vacile Și după ce tipar ar fi clădit Dumnezeu Munții care au toți țărta brațului meu?

Nici luna pe cer n'ar mai fi ieșit Dacă eu.) nu i-aș fi poruncit Nimic n'ar fi fost nici viermele și nici huma Nici moartea care vine să mă la auma

Dar cu asta încă, n'am isprăvit De mine Doamne n'ai să scapi, nici după ce voi fi murit

Că mă voi naste iar și iar în fiecare fir al ierbiți Pe care o calcă'n pădură haiducii și cerbiți.

Mi-e sete Doamne de altă dreptate Eu n'am crescut nici în mătăsurii nici în palate Nu m'am înhăitat cu ratații și imbecilii Dar am inima dreaptă cum o au toți umilii

N'am fost Doamne cine știe ce mare poet Dar viața mea e al vieții tale secret Fîndcă de n'aș fi fost eu, cu anii mei, bieții N'ai fi fost nici tu, nici lumea, nici poeții

De n'aș scrie eu nimie nu ar fi Nici cerurile rotund nu s'ar învîrți Eu prinț și hoț de codru de-avalăm Frate la fel eu rugăciunea și sudalma.

SCRISOARE CATRE O DOMNIȚĂ

Domniță albă, din ce visuri mi vii Floare firavă crescută între bălării Urii veacurile unul după altul ca pe niște trepte Spre inima mea făcută să te aștepte

Cum de te-au lăsat cucoana și boerul Să părăsești în noaptea asta cerul Nu le-a fost teamă că stelele și norii Îți vor prăfui obrații și pantofierii?

Hei, dacă aș fi plecat și eu după tine și după boer Altă orînduială ar fi fost acum în cer Aș fi semănat stele de toate culorile Și aș fi pus pe lună să cînte privighetorie

Pe Dumnezeu l-aș fi înșelăt la scooteală Să-ți cumpăr o rochie numai de boteală Luna, bătrîna, de pete o spălăm Să fie luminoasă și curată ca un geam

Și multe aș fi făcut pe-acolo prin cer De m'ar fi luat cu dînsul bietul boer.

Aș fi ureat acolo sus toți mieii și ciobanii Să nu-i mai înăbușe sărăcia și anii Și când ar fi venit și 'n cer iernile și cioarele I-aș fi închis în țarc împreună cu soarele

Ingerilor, domniță, de m'ai fi rugat Aripile în fiecare dimineață le-aș fi scărmanat Cum făceam eu gîstele odată pe an Să-ți umplem pernele de atlat de pe divan

Iar lapte, domniță, de ai fi necerat a-mi cere Calea laptelui și-o mulgeam în ciubere La focul stelelor și-l fierbeam apoi Când sârbătoarea cerului era în toi

Boerului cînd n'avea șișireturii la ghele I le făceam din ale curcubeului bete Și pentru toate astea nu-ți ceream simbrie Decât bucuria de a-ți face ție o bucurie

Poate chiar lui Dumnezeu de mi-ai fi cerut Să-i dorești prin casă și prin așternut Pentru tine Domniță trasă prin inel Uitam că am ceva de împărțit eu el

SCRISOARE PENTRU ȚĂRANI

Voi țăraniți cărora vă miroase picioarele Dar care aduceți în căruțe dimineața soarele Voi țăraniți cu găturiile plecate Dar cu inimile teoase de dreptate

Sunt fratele vostru, bă, auziți voi? Și eu mi-am tras tălpile prin noroi Și eu am venit ca voi la oraș, Să mă înfrupt din el ca dintr'un parastas

Și eu credeam că boeriți de aici Cu mîinile parfumate și miei Sunt mai drepti la suflet și mai mari Decât noi țăraniți cu opine și itari

Ce am văzut, cu nu mai vreau să vă spun Priviți-mi obrații galbeni ca foala de tutun Mîinile mele nu le mai îngrește lumina Dar umerii mei își poartă ea toamnele rugina

Am avut și eu un vis în care am crezut Dar cînd l-am înțeles nu

Cronica dramatică

STUDIO NATIONAL: „VOCEA OMENEASCĂ” DE JEAN COCTEAU
„TOTI AVEM INTERESE”, COMEDIE IN 2 ACTE (3 TABLouri) DE IACINTO BENVENUTE

Piesa a fost prezentată la noi, în traducerea minunată a d-lui Popescu-Telega, în cadrul unor decoruri din cele mai frumoase și în regia d-lui Ion Sava.

Date fiind multe puncte comune ale piesei cu vechea comedie...
Mai mult decât o experiență, lucrarea lui Jean Cocteau, a fost o realizare; experiențele nu emoționează — ci interesează. Talentul și spiritul lui Cocteau a izbutit să facă în „Vocea omenească”, un lucru neașteptat: aducând în scenă un singur personaj, care vorbește la telefon, pieseta aceasta a reușit să emoționeze pe spectator. O femeie părăsită de amant, care se însoară a doua zi cu o alta, vorbește cu el la telefon, pentru ultima oară; poate fi asta anecdota? Răspundem: da, mai ales că autorul e poetul Jean Cocteau.

D-na Eugenia Popovici-Mateescu

media dell'Arte, ne-am fi așteptat să întâlnim pe scenă mult mai multă inventivitate registrală și tot atâtă amănunțime cu care s'ar fi putut evita momentele de plătiseală din sală, de pe la sfârșitul piesei. Incontestabil, regia d-lui Ion Sava este una din cele mai bune. Sunt însă prea proaspete în memoria noastră lucrurile minunate pe care le-a realizat d. Victor Ion Popa în piesa lui Goldoni: „Stugă la doi stăpâni”, pentru că să ne putem declara complet mulțumiți de realizarea d-lui Ion Sava.

Distribuția, foarte corectă, ne-a lăsat totuși impresia unui număr prea mic de repetiții. Trebuie, mai întâi, să remarcăm jocul impecabil cu care ne-a obișnuit, de altfel, d-na Natașa Alexandrea.

Într-un rol destul de mic, d-na Eugenia Popovici-Mateescu, a adus prospețime și grație, făcându-ne să regretăm faptul că este prea rar distribuită în piesele ce se prezintă pe prima noastră scenă.

D. Mircea Balaban a interpretat rolul cel mai îngrat al piesei, având de debltat un monolog lung de o jumătate de oră. Spunându-l, poate cu mai puțin nerv decât ar fi trebuit, a reușit totuși să fie pe gustul publicului și să nu plătisească. Ceeace înseamnă foarte mult, având în vedere textul monologului.

D. Florin Scărlătescu, în rolul lui Crispin, ni s'a părut obosit, neisbucind să fie tot timpul „plin de vervă”, așa cum cerea rolul.

D. Brancovici, care ne-a încântat de câte ori a apărut în piese scrise în versuri, a fost de astă dată distribuit într-un rol nepopular. E drept că se vorbește mult în piesă despre Leandru, ca despre un om lung. Dar atât nu este suficient.

Alte roluri au interpretat d-șoarele Febronia Stănescu, primăvaraică aparținătoare — și Mariana Popescu și d-nii Anastasiad — reușită caricatură — Al. Marius — cu o mască ebraică în rolul lui Jupân Pantaloni, — N. Motoc — un talentat actor tânăr — și alții.

Într-un cuvânt: un spectacol care ar fi putut să fie mai bine pus la punct.

INTERIM & Co.

SCALA: (IN CONTINUAREA LA REGAL): Umbra lui Nick

Detectivul Nick este o veche cunoștință a noastră. (Filmul „Umbra misterioasă”, vechi de vreo 6 ani, a fost trecut cu vederea de spectatorii noștri; „Nick, gentleman, detectiv” a reușit în schimb succesul meritat).

De astă dată, un scenarist mai puțin inspirat, a realizat o poveste cu crime misterioase și glume mai puțin reușite, cari nu sunt decât un pretext, pentruca William Powell să-și plimbe pe ecran indiferența atât de simpatică iar Mirna Loy să strâmbe din nasucul ei dragălaș.

Este drept că, spectatorul la sfârșitul filmului, este mai nelămurit decât la început.

Dar asta nu contează. Două ceasuri trec ușor, când progenitura lui Nick, — un Nick jr., puțin blazat, — are niște amici foarte amuzanți și un prieten irezistibil: pe căfelul Asta.

TRIANON: Volga-Volga

Vom reveni pe larg, în numărul viitor asupra acestei surprinzătoare comedii muzicale, în care Rușii întrec tot ce-au realizat Americanii în această materie. Nu zămbiți ironic. Mergeți, mai bine să vedeți comedia. O precizare: nu sunt un admirator al obșnuitelor filme rusești.

TRAIAN LALESCU

Disciplină

Gentile nu apar ca ciupercele, nici talentele excepționale. Dar asta nu justifică întru nimic existența cabotiniilor. Originea acestui mușgai al teatrului românesc (vorbit sau cântat) trebuie căutată în primul rând în meteahma de care suferim noi cel mai mult: lipsa de disciplină.

Această disciplină este dușmanul de moarte al actorului român. Pentru că acest actor este, mă rog, „artist” are capriciu. Sau chiar dacă nu le are este lenes. Ceeace îl interesează în primul rând nu este să arate ceva ci să se arate. Iar dacă e puțin frumusețea se crede îndreptățit să facă orice.

Nu cred că pe multe scene din așa numita lume civilizată, actorul principal îndrăznește să apară beat mort pe scenă, bălbăindu-se și împleticindu-se, în fața unor spectatori, cari cetățeni cu minți și oarecum fricoși, rabdă cași cum dacă l-ar fluera s'ar deslănțui cine știe ce mare conflict diplomatic.

Nu mă duc prea des la premiere, pentru că, în primul rând, mă duc rar la teatru (nu e nevoie să spun de ce). O singură dată am încercat și eu, în iarna asta, să iau parte la o premieră dar am plătit scump această greșală.

Un fost june prim, astăzi cam vechețit, apărea cu toată gloria unui trecut plin de succese, în cea mai sinistru formă, așa cum

D. V. MAXIMILIAN în marele său succes „Papă se lustruește”

AGATHON

doar la chef se mai îngăduie, adică beat turtă. Ce însemna lucrul acesta? Mai multe și anume: în primul rând dispreț față de întreaga sală, apoi dispreț față de autor, dispreț față de sine, și dispreț față de nobila instituție datorită căreia luase chip de om, teatru!

Un actor care ajunge în halul acesta, nu mai e de mult actor. Este un funcționar, care știe că-i merge leafa, chiar când o face de oare, pentru că are vechime. Artă cu vechime însă nu există. Ar fi foarte greu să explici unui asemenea porc de căine că artă înseamnă în primul rând jertfă, și după cum nimic nu se face fără jertfă, nici arta nu e posibilă fără ea.

Prima jertfă pe care trebuie să o facă actorul este să se supună unei discipline a meseriei. Și această disciplină cere între altele ca actorul să nu se bălăbe și să nu se împleticească. Pentru că dacă mergem așa, actorului poate să-i vină chef într-o zi să își injurie spectatorii, ceeace este exact același lucru cu a se bălăbi și a se împletici. Atunci însă m'întocamii nu vor mai răbda. Pentru că m'întocamii poși să îl facă mult, și răbdă orice până la atingerea unei anumite părți sensibile. Atunci demnitatea îl infierbăntă și se deslănțue scandalul.

Ce se întâmplă dacă eu îl fluieram pe junele prim bețiv? Un lucru foarte firesc, la noi (oamenii de pardon, ordine). Veneau cei doi pompieri și eram scos afară, dus la comisariat, identificat, și până la urmă arestat ca revoluționar. Până la urmă poate eram judecat pentru tentativa a narhică d'a arunca teatrul în aer. Care ar fi fost pricina? Un porc de căine care își bătea joc de o lume întreaga.

Asta înseamnă lipsa de disciplină. Tei maître, tei valet, adică la așa spectatori așa actor, sau viceversa. Actor nedisciplinat, public nedisciplinat. Actorul a venit la reprezentare ca să nu fie amendat, iar publicul (de premieră) era atât de distins, adică atât de nesimțit, încât s'a „amuzat”.

Așa se cultivă cabotiniile. Prin frica de a nu fi dat afară de pompieri și prin nesimțire. Când frica și nesimțirea o dispărea, și actorii și cabotiniile. Până atunci nu te mai duce la teatru.

Programul, pe care l-am văzut

Clownul

D-lui Ion Finteșteanu

Din târg în târg grimasa mea hilară,
O plimb mereu, răstălmăcind prostia;
Tu lume râzi! Eu văd zădărnicia
Cum scoate limba'n fiecare seară.

O tumbă — asta-i toată ironia,
Cu muzica-i sonoră și amară.
Din plânsul meu câți inși se infruptară,
Cu rânjete bisându-mi tragedia?

Cortina sus, spectacolul începe!
Printre atâți atleți, jokeni și tepe,
Suspînul meu va ncinge galeria.

Dar cum pot să amuz, părănd ghidușul,
Când flutur către loje pălăria?
— Un salt mortal, să scutur rumegușul!
ȘTEFAN BACIU

Seară Chopin

La Opera Română, d-ra Magdalena Rădulescu, d-na Nadia Chebab și d-na Nina Aurelina ne vor oferi Luni 27 Mai o „Seară Chopin” prin dans și muzică.

D-ra Magdalena Rădulescu dela Opera Română va interpreta coregrafic compoziții de Chopin.

În întregime la repetiția generală, e destinat să rețefeze, în primul rând, un autentic talent coregrafic al cărui orizont în arta românească se deschide luminos. D-ra Magdalena Rădulescu păște sigur pe treptele ascensiunii artistice.

„Seara Chopin” însă, ne va procura și o vie satisfacție, ascultând vocea caldă a d-nei Nina Aurelina și dându-ne încăodată auz de virtuozitatea artistică a pianistei Nadia Chebab.

G. A.

ȘT. B.

D-ra MAGDALENA RADULESCU

D-na Nadia Chebab va executa la pian bucăți din aceleași autori iar d-na Nina Aurelina va cânta cele mai frumoase liederuri ale marelui muzicant.

Dansurile compuse de maestrul Anton Romanowsky, sunt adevărate creațiuni de artă. Machețele costumelor, de d-ra Elena Barlo, o minunată împletire de armonioasă linii și culori. Acompaniamentul, la pian, d-ra Clara Hermann.

Programul, pe care l-am văzut

ACADEMICIAN

Ită-l ales între aleși.
Îl vedem acolo unde de mult îl dorim. Îl știm, însăfârșit, sus, după o muncă trudnică de o viață pe ogorul încă destul de întelenit al culturii românești.

Nichifor Crainic a luptat așa cum puțini oameni de condeiu au avut prilejul, forța și prestația să lupte. A fost născut lupător. A fost urșit să ajungă acolo unde a ajuns.

Pornit de jos, din marea masă generatoare de energii și valori a Neamului, ridicat dintr'un sat al Vlăsiei românești, feciorul de țărani plecat, cu patru decenii în urmă, „la carte”, a izbutit să scoată la suprafață din neștiutele ascunzături, adâncite de veacuri, ale etnosului, simț tradiționalist preospăt, închegând și impunând profund curent ortodoxist, conducând cu autoritatea poetului de autentică viață și gânditorului de adânci rosturi, cea mai elevată revistă a vremurilor românești: „Gândirea” și dând țării o pleiadă de valoroși scriitori, artiști și gânditori. Că — e de recunoscut — cele mai sustinute valori ale scrișului românesc de după război, fie că s'au format la „Gândirea”, fie că și-au cristalizat personalitatea în paginile acestei prodigioase reviste, fie că au trăit, numai, sub zodia marelui curent gândirist dus la glorioasă strălucire de dărzul ei condus, și fiecare un mare succes propriu odată cu acela colectiv.

D. Arthur Troester, primul violoncelist al orchestrei Filarmonice din Berlin a ținut în concertul dirijat de d. George Georgescu, estradist-solistă, interpretând concertul de Haydn.

D. Troester nu este numai un instrumentist de școală deosebit de pură în mijloace și expunere, dar și un artist de înaintată concepție stilistică și muzicală. Interpretarea d-sale a fost valorosă măestră din punct de vedere violoncelistic, expusă cu simț muzical fin controlat, cu a-beasă emoție și într'o armonie de linie care au concordat în permanență cu ținuta clasică a celebrei compoziții, dându-i în aceleși timp toată pretuirea expresivă așteptată.

Ar fi fost poate o bună idee ea, odată deplasarea unei întregi orchestre simfonice făcând, să se fi putut beneficia și de alte avantajii ale acestei călătorii artistice, spre exemplu, de prezentarea, la „Ateneu” sau „Dalle” a unui concert de muzică de cameră, la care să fi participat câțiva din instrumentiștii remarcabili ai orchestrei, făcându-ne cunoscute, odată cu neîndolnic de interesante resurse personale, muzică de care iubitorii sunt oricând dornci, cu atât mai mult cu cât o ascultă rar și nu întotdeauna în condițiile scontate.

ducător, prețiosul nostru dascăl. Sărbătorit recent așa cum puțini creatori au avut parte și au meritat să fie sărbătorii la împlinirea vârstei de o jumătate de veac, poetul, gânditorul, dascălul Nichifor Crainic a avut prilej larg să arate și orbilor, să strige și surzilor: asta este truda mea, asta am putut să dau până acum.

Și nu a făcut-o. Noi înțelegem, de ce. Și în această reținută atitudine a celui azi aflat în piscul vieții și al trudei sale, vedem pe omul de sobră și aleasă ținută intelectuală și morală.

Nichifor Crainic, continuând linia marilor creatori tradiționaliști ai Neamului nostru, a purtat, poartă și va purta steagul marilor biruințe spirituale ale Românilor. Acest adevărat român „formulund curent ortodoxist, conducând cu autoritatea poetului de autentică viață și gânditorului de adânci rosturi, cea mai elevată revistă a vremurilor românești: „Gândirea” și dând țării o pleiadă de valoroși scriitori, artiști și gânditori. Că — e de recunoscut — cele mai sustinute valori ale scrișului românesc de după război, fie că s'au format la „Gândirea”, fie că și-au cristalizat personalitatea în paginile acestei prodigioase reviste, fie că au trăit, numai, sub zodia marelui curent gândirist dus la glorioasă strălucire de dărzul ei condus, și fiecare un mare succes propriu odată cu acela colectiv.

LADMISS ANDRESCU

Din motive tipografice, articolul apare în acest loc, contrar dorinței noastre.

Pictorul Ștefan Dimitrescu

(Urmare din pag. 1-a)

Realitatea, adică înfățișarea plastică a fenomenelor naturale de prim ordin era domeniul talentului lui Ștefan Dimitrescu, fiind înzestrat cu totul excepțional pentru ce este element plastic în sensul proprietăților obiectului, ce nu ține seama de influențele disolvante din afară, cum sunt ale luminii, ale atmosferei, ale interferențelor de culoare.

Concepția lui despre volum și formă, despre necesitatea integrității lor în tablou, nu admitea aceste înfluențe. Pentru el, lumina trebuia să respecte această integritate. E aceasta o consecință a puternicului său sentiment plastic. Toți marii artiști ce cultivau calitatea plastică din natură îl au avut.

Sfârșim aceste sumare note de informație plastică, reproducând cuvintele spuse de bunul lui prețen Tonitza, pe care l-a precedat ca profesor la Iași, cari amândoi au plecat în lumea umbrelor, pe poarta fărăi lăcăt a vesniei:

„Pictura lui Ștefan Dimitrescu a fost expresia curată a sufletului lui. Nimic mai mult — nimic mai puțin”.

Și este foarte mult, atât.

FRANCISC ȘIRATO

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

„FILARMONICA DIN BERLIN”

A societă orchestra Filarmonică din Berlin drept una din cele mai desăvârșite formații simfonice din Europa, nu poate constitui desigur recunoașterea prin comparație și justă apreciere, a unor adevărate artiștii din cele mai evidente. O mare orchestră simfonică trebuie să răspundă în primul rând unor cerințe de ordin general care devin astfel, factor comun oricărei grupări de elită. Sunt, privite prin prisma individualității, siguranța tehnică, discernământul stilistic, punctualitatea muzicală, buna educare a simțului de exteriorizare artistică, totul susținut de o conștiințozitate și o putere de muncă la adăpost de orice slăbire.

De asemeni odată cu dezvoltarea spiritului de răspundere individuală, se cere ca fiecare din componenții unei mase instrumentale să-și formeze și cultive acel simț al rolului în echipă, căruia i se datorează echilibrul valorilor sonore, unitatea, coeziunea și acea sup'ete de articulare a grupelor care permite repercutiunea asupra orchestrei a sugestiilor unui șef de orchestră cu fidelitatea cu care un

instrument muzical de calitate se supune jocului unui virtuoz.

Nimic nu lipsește din aceste mari calități primordiale impuse unui aparat simfonic superior, orchestrei „Filarmonice” din Berlin.

Privind în amănunt, poate că vom prefera rafinamentul subtil al secției suflătorilor de lemn din unele orchestre franceze, a violilor din orchestra dela Paris a lui Alfred Cortot, sau poate că printr'un element oarecare, Filarmonica din Viena, sau orchestra concertelor din Amsterdam, să poată câștiga puncte rășebte în favoarea lor. Dar, în linii generale, se poate afirma hotărât că e greu să se poată concepe, în ansamblu, un mai puternic cumul de calități, o disciplină mai trainică și mai cu entuziasm aplicată execuțiilor, o omogenitate mai constantă și mai fermă în rezoluțiile ei muzicale, decât aceea viu și impresionant manifestată, în cele două concertele dela Ateneu, de orchestra Filarmonică din Berlin.

D. Carl Boehm și d. George Georgescu au obținut deaceia în chip deosebit de direct și de complet răștrângerea personalității lor dirijorale în concertele pe care le-au con-

In numărul viitor vom începe să publicăm:
Ultima casă a poetului
mare eseu de Prof. AL. MARCU
scris cu ocazia unui recent peletinaj în locurile de retragere și moarte ale lui Francesco Petrarca.

A apărut în Editura „CARTEA ROMĂNEASCĂ”
S'A SFÂRȘIT PRIMĂVARA
nuvele, de VICTOR POPESCU
Observație, analiză, suflu epic și descriptiv, unitate. O carte de maturitate literară.
De vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din țară.
PREȚUL LEI 60

TRAIAN LALESCU

Literatură, artă, idei...

CA INTRODUCERE

la aceste simple note ce vor urma, începem prin a reproduce, în măsura spațiului restrâns ce ne este rezervat, câteva cugetări ale d-lui Păstorel Teodoreanu, publicate în Revista Fundațiilor, anul VII, 1 Mai 1940, nr. 5, și intitulată de domnia sa „Banalități paradoxe”.

„Iată una pe care tinerii scriitori ar putea s-o decupeze din revistă și să și-o prindă cu o piuneză pe masa lor de lucru: „Nu intensitatea sentimentului dă valoare operei de artă, ci expresia, în primul loc expresia și numai expresia”.

Bineînțeles „felul de a exprima această intensitate de sentiment”, adăugăm noi, pentru cei care ar fi tentați să interpreteze greșit această afirmație (cultivatorii „beției de cuvinte”) fiindcă expresia e o haină ce trebuie făcută pe măsura unui trup, o haină fără trup nu poate călători decât, în cel mai bun caz, una din acele momii din grâu pentru speriatul ciorilor. Iar de sperietori e pînă literatura (pentru speriatul cititorilor care, de teamă să nu se mai pălească, nu mai citesc dela o vreme nimic, nici prost, nici bun).

Iată acum ce crede d. Păstorel Teodoreanu despre critici: „Înainte de orice altceva, cri-

ticul trebuie să fie domnul care pricepe opera. De aceea criticii sunt rarisimi”.

Știți care este marea greșală a criticilor? Vă lămurește tot domnia sa: „Puțul de găină, când sparge coaja oului, nu hamletizează situația întrebându-se: a fi sau a nu fi cocoș? El habar nu are că ciocul cu care lovește, picioarele pe care umblă, aripile cu care va zbura, au fost odată albuș și găbenus. Dela lichidul care l-a zămislit întâmplător și până la starea lui actuală, el a trecut pe nesimțite și nu e ochi să fi văzut cum.

Opera de artă nu se naște altfel. Ridicolul criticii științifice vine de acolo, că vrea să explice orândăviile care erau puțul atunci când nu era decât aripă și ce-ar fi putut deveni, dacă era mai înaltă expresia e o haină ce trebuie făcută pe măsura unui trup, o haină fără trup nu poate călători decât, în cel mai bun caz, una din acele momii din grâu pentru speriatul ciorilor. Iar de sperietori e pînă literatura (pentru speriatul cititorilor care, de teamă să nu se mai pălească, nu mai citesc dela o vreme nimic, nici prost, nici bun).

„Dacă, prin miracol, tot ceace găsește criticii solid și tot ceace găsește subred în literatură și oriță s'ar transforma în poduri peste prăpăștiile lor și dacă

doctii subscriitorii ar fi invitați să păsească pe cele pe care le-au declarat solide, puteți fi siguri că genul lor ar dispărea”.

Ne-a mai plăcut o definiție, pe care o vom reproduce (interzicând însă elevilor candidații la corijență sau repetență în preajma acestui s'frășit de an, s'o ia drept un argument în favoarea tezei lor):

„Școala — Totalitatea regulilor care tind la organizarea mediocrității, în vederea unui maximum de armonie socială”.

Alte cugetare, pentru uzul tinerilor domni îndrăgostiți: „Când pretinzi unei femei frumoase și violent solicitate de bărbați să ia parte la suferințele domniei-tale sufletești, tocmai în ziua în care croitoreasa i-a greșit rochia de bal, nu înseamnă că femeia e insensibilă, ci că domnia-ta n'ia tact”.

Din altă parte, desprindem: „Ideile noi nu câștigă drept de viață decât în clipa în care devin prejudecăți, adică tocmai atunci când își pierd viața”.

Și s'frășim, cu aceea care ni s'a părut cea mai frumoasă din aceste „banalități paradoxale”:

„Cuvintele dor și omenie sunt pietrele cele mai de preț din tezaurul limbii române”.

Peste vârfuri trece lună, Codru-și bate frunza lin, Dintre ramuri de arin Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe, Mai încet, tot mai încet, Sufletu-mi nemângâiet, Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecat/ Inima-mi spre tine n'tornă? Mai suna-vei, dulce corn, Pentru mine vreedată?

Noțiunile, aici exprimate, nu mai spun aproape nimic. Pe nesimțite, inhibiția lor în cugetul nostru se petrece, și ceace produce incântarea este pînă la urmă numai picurul unor note, pe care nimeni în afară de poet nu le-ar putea transcrie. Dar această armonie, rânduie, ca în muzică, într'un ton minor, redă o tristețe inefabilă, a cea dulce melancolie din atâtea versuri eminesciene.

Evocarea unui asemenea fragment nu putea fi mai nimerită în aceste împrejurări. Suspinal lor stăruiește încă în mintea noastră, pe când sus, lucirile aproape albastre se resfrâng în cercuri tot mai largi din Vega, steaua cea minunată.

C. N. NEGOIȚĂ

UN FOARTE INSTRUC- TIV ARTICOL

despre „Curentele de avangardă” — I. Dadalismul și spiritalul său — publică d. Radu Gyr în Convorbiri Literare, Anul LXXIII Nr. 3 Martie 1940. Dăm cititorilor două mostre de poezie dadaistă din revista „75 H. P.” Oct. 1924 datorite d-lui Marie Voronca:

Stadion erasmic debelat meridiana inteslin care tind la organizarea mediocrității, în vederea unui maximum de armonie socială”.

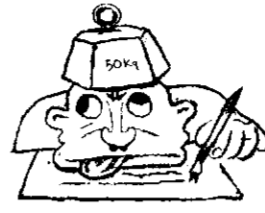
Alte cugetare, pentru uzul tinerilor domni îndrăgostiți: „Când pretinzi unei femei frumoase și violent solicitate de bărbați să ia parte la suferințele domniei-tale sufletești, tocmai în ziua în care croitoreasa i-a greșit rochia de bal, nu înseamnă că femeia e insensibilă, ci că domnia-ta n'ia tact”.

Din altă parte, desprindem: „Ideile noi nu câștigă drept de viață decât în clipa în care devin prejudecăți, adică tocmai atunci când își pierd viața”.

Și s'frășim, cu aceea care ni s'a părut cea mai frumoasă din aceste „banalități paradoxale”:

„Cuvintele dor și omenie sunt pietrele cele mai de preț din tezaurul limbii române”.

rientă ratată ce nu mai poate avea nici un fel de actualitate. Totuși, ar fi interesant ca unii din poezii actuali să încerce a ceastă inversare a strofelor din poeziile lor ca în exemp. ul de mai sus. Ar fi în unele cazuri o posibilitate de verificare și s'ar putea trage și unele concluzii..

FUGA CERBILOR

se numește ultimul volum de poeme al d-lui Victor Stoe (cu o copertă grațioasă și plină de sensibilitate, datorită picturii Geo Zlotescu). După ce l-am citit, am impresia că ai privit multă vreme, pe un cer palid de Martie, înceata luncare a norilor, a unor nori alburii luminați de-un soare melancolic, un soare mereu în asfințit. Ni s'a părut foarte tristă această carte a d-lui V. Stoe. Poate tocmai pentru ceace am spus mai sus. Sunt acolo flori frave cu rădăcini subțiri, sărace, flori care tremură de toate vânturile și se întorc mereu după lumină, sub un cer prea îndepăr-

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

...Dar sunt aici toate rosturile noastre — și e Statul însuș. Analizată vieților noastre organizate ar fi greu să nu priceapă că ne iubim mai întâi copiii, familia, familiile noastre în sfârșit și că Statul astfel nu este decât o sumă a acestor iubiri, corpul nostru multiplicat prin iubire, sport până la toate hotarele lui... E „corpul național” pe care ni l-a spus Mihai Eminescu, — pe care Fustel l'a văzut cu adânci rădăcini până în cele mai depărtate mominte...

Tot lucrul nostru e de iubire! E'actul inițial, depotriviță de somnulos și trist... În această lume mirată în care ochii noștri pătrund atât de puțin, în acest tumult obscur, iubirea desigur e sensul primelor noastre mișcări și

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

...Dar sunt aici toate rosturile noastre — și e Statul însuș. Analizată vieților noastre organizate ar fi greu să nu priceapă că ne iubim mai întâi copiii, familia, familiile noastre în sfârșit și că Statul astfel nu este decât o sumă a acestor iubiri, corpul nostru multiplicat prin iubire, sport până la toate hotarele lui... E „corpul național” pe care ni l-a spus Mihai Eminescu, — pe care Fustel l'a văzut cu adânci rădăcini până în cele mai depărtate mominte...

Tot lucrul nostru e de iubire! E'actul inițial, depotriviță de somnulos și trist... În această lume mirată în care ochii noștri pătrund atât de puțin, în acest tumult obscur, iubirea desigur e sensul primelor noastre mișcări și

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

...Dar sunt aici toate rosturile noastre — și e Statul însuș. Analizată vieților noastre organizate ar fi greu să nu priceapă că ne iubim mai întâi copiii, familia, familiile noastre în sfârșit și că Statul astfel nu este decât o sumă a acestor iubiri, corpul nostru multiplicat prin iubire, sport până la toate hotarele lui... E „corpul național” pe care ni l-a spus Mihai Eminescu, — pe care Fustel l'a văzut cu adânci rădăcini până în cele mai depărtate mominte...

Tot lucrul nostru e de iubire! E'actul inițial, depotriviță de somnulos și trist... În această lume mirată în care ochii noștri pătrund atât de puțin, în acest tumult obscur, iubirea desigur e sensul primelor noastre mișcări și

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

...Dar sunt aici toate rosturile noastre — și e Statul însuș. Analizată vieților noastre organizate ar fi greu să nu priceapă că ne iubim mai întâi copiii, familia, familiile noastre în sfârșit și că Statul astfel nu este decât o sumă a acestor iubiri, corpul nostru multiplicat prin iubire, sport până la toate hotarele lui... E „corpul național” pe care ni l-a spus Mihai Eminescu, — pe care Fustel l'a văzut cu adânci rădăcini până în cele mai depărtate mominte...

Tot lucrul nostru e de iubire! E'actul inițial, depotriviță de somnulos și trist... În această lume mirată în care ochii noștri pătrund atât de puțin, în acest tumult obscur, iubirea desigur e sensul primelor noastre mișcări și

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

...Dar sunt aici toate rosturile noastre — și e Statul însuș. Analizată vieților noastre organizate ar fi greu să nu priceapă că ne iubim mai întâi copiii, familia, familiile noastre în sfârșit și că Statul astfel nu este decât o sumă a acestor iubiri, corpul nostru multiplicat prin iubire, sport până la toate hotarele lui... E „corpul național” pe care ni l-a spus Mihai Eminescu, — pe care Fustel l'a văzut cu adânci rădăcini până în cele mai depărtate mominte...

Tot lucrul nostru e de iubire! E'actul inițial, depotriviță de somnulos și trist... În această lume mirată în care ochii noștri pătrund atât de puțin, în acest tumult obscur, iubirea desigur e sensul primelor noastre mișcări și

depărtează corabia de țărnițele nenorocite ale Cartaginei, Didona pregătește rugul pe care s'a hotărât să moară și numai vântul mării va mai duce până departe, în dămăneța palidă, plânsul Reginei pe urmele neînțele-sului ei fugar...

Lubirea amanților anticipează oare celelalte forme ale Iubirii? Foarte probabil. Nous courons à l'amour parce que nous en venons, spune Maurras în gravele investigații prin acordurile unei perfecte muzici interioare. Ne-am născut din iubire, nașterea noastră iubire a fost — și suntem sortii să nu trăim subit atâtea forme, decât numai aspectele, metamorfozele ei. Părinți, copii, soți, amanți, nu sunt decât accente diferite ale unei Iubiri aceeași. Ochii mamei care-și privește copilul sunt lungi de atâtea nesfârșite chemări că este o încântătoare durere să le privim — aceeași fluidă chemare care se întinde, fizic aproape, până la toată ființa de care nu ne putem lipsi. Iar carnea asta care tresare de apropierea, de atingerea noastră, când o mângâiem sau o strângem în faptul marilor iubiri — există în flori! ce! desigur strigățul mut care ne-ar lăsa să pricepem că suntem uniți cu ea înfinit mai mult decât ne-ar fi posibil să știm. Sunt substanțe anumite care numai între ele aderă, sunt invizibile părți de viață care se cer. Cine ar spune perfectă unune pentru care nu ajunge niciun cuvânt omenesc!

o maimuță care bate la mașină sau scrie cu styloul domniei-sale câte o oră pe zi, în neștire, nu poate face bineînțeles mai mult decât ceace vedem și noi că se scrie de obicei prin publicațiile ce ne cad în mână zilnic.

TOT IN „CONVORBIRI LIT- ERARE”

d. Aurel Chirescu semnează o foarte frumoasă poezie „Ospădul de taină”. Am mai surprins în poezia d-lui Chirescu, acea atmoșferă de sfârșit de noapte sau crepuscul, ora fumurie când se petrec „Marile Călătorii”, când toate lucrurile au adâncimi și simplitate de început de lume. D. Aurel Chirescu este un poet care nu face poezie de dragul cuvintelor. De aceea îl pretuim.

Desprindem, cu regretul de a nu putea reproduce toată poezia: Se apropie Târziu oră a dăruirii... Din toate părțile vântul ei bate Și-aduce frig, mult frig. Dumbăvițe stânse se fac mai reci Privirile S'ngroapă adânc în orbite Oglândind în lumina lămpedea-orei

Chipul de veci. Neînchipuit de puternic Crește tainioul frig. ALADIN

de o interesantă afirmație pe care am citit-o undeva: „Dacă o maimuță ar bate la mașină în neștire, câteva milioane de ani fără întrerupere, am avea desigur printre aceste combinații de litere, și toată opera lui Shakespeare”. Iată o afirmație ce poate da mult de gândit și de visat, celor ce n'au altceva mai bun de făcut, asupra înfinitului și finitului. Dar este vorba de câteva milioane sau sute de milioane de ani; — lipsind acel element al duratei din exemplul de mai sus,

pe luminoasa ei linie care ne învăluie vieța sunt, ca niște locuri votive, marile stăruiri în care ni se fixează destinul, capete arzătoare în care nu răsună decât rugămintele Dragoștei! Ea hotărăște alianța perfectă a sufletelor, fundează cetățile noastre, constituie principul luminos după care durăm, ritmurile lumii, ne invită în sfârșit, alternând dezastre și furtuni, la o vieță pe care n'o mai putem părăsi. Trăim numai în suferința ei, trăim numai dorind — până când fiacără nu mai are puteri...

Dacă Prietenia ar fi o universală nevoie de solidaritate, Iubirea atunci în proprii termeni este lipsa noastră însăși, lipsa în care ne găsim după un corp, după un suflet pe care va trebui să-l facem al nostru sau căruia ardem de dorința să-i aparținem. Este o ade-vărată foame, sau este setea pe care n'o stinge nimic decât compul pe care nu renunțăm să-l vrem, sufletul pe care-l dorim... Ființa scumpă care pleacă sau care dispăare, a luat din carnea și din sufletul nostru — celelele noastre s'au rupt fiindcă erau unite cu această formă pe care acum n'o mai putem atinge și n'o mai vedem. Un lanț invisibil lega strâns între ele aceste forme care compuneau probabil o ființă singură, una — și lanțul acesta era de iubire. Delicata dantelă care ne prinde de atâtea seducții, ca să nu-ți mai putem scăpa, are toate voluptățile durcerii, — ameto-toarea atracție a celor mai nedefinite plăceri...

Simțind, respirând par'că aceste violente esențe care se plumbă prin noi și dispun, se poate ușor pricepe că nu trăim decât din vertigul neînecat și din miracolul lor! Ni se revelează astfel ca pîntr'o oglindă în care se joacă atâtea nelămurite lumini, că omul nu este singur, că singur nu este întreg — și că prima lui aprizie nu este decât gestul unic de a se implini, brațele lui întinse spre imense sympathie care explică suveranele mișcări ale lumii... A! așe va trebui să murim! Foamea noastră de suflete și de oameni, corpul nostru atâtea de apărat, aceste dorințe în sfârșit sunt lupiele noastre — și ne vom tortura aproape ca într'un clește pe care singuri îl strângem! Vieța noastră într'adevăr nu va mai fi, tot ce compune ea, decât o lume, de groază aproape, a discordanțelor noastre iubirii...

(Urmează)

TOMA VLĂDESCU

de luminoasa ei linie care ne învăluie vieța sunt, ca niște locuri votive, marile stăruiri în care ni se fixează destinul, capete arzătoare în care nu răsună decât rugămintele Dragoștei! Ea hotărăște alianța perfectă a sufletelor, fundează cetățile noastre, constituie principul luminos după care durăm, ritmurile lumii, ne invită în sfârșit, alternând dezastre și furtuni, la o vieță pe care n'o mai putem părăsi. Trăim numai în suferința ei, trăim numai dorind — până când fiacără nu mai are puteri...

Dacă Prietenia ar fi o universală nevoie de solidaritate, Iubirea atunci în proprii termeni este lipsa noastră însăși, lipsa în care ne găsim după un corp, după un suflet pe care va trebui să-l facem al nostru sau căruia ardem de dorința să-i aparținem. Este o ade-vărată foame, sau este setea pe care n'o stinge nimic decât compul pe care nu renunțăm să-l vrem, sufletul pe care-l dorim... Ființa scumpă care pleacă sau care dispăare, a luat din carnea și din sufletul nostru — celelele noastre s'au rupt fiindcă erau unite cu această formă pe care acum n'o mai putem atinge și n'o mai vedem. Un lanț invisibil lega strâns între ele aceste forme care compuneau probabil o ființă singură, una — și lanțul acesta era de iubire. Delicata dantelă care ne prinde de atâtea seducții, ca să nu-ți mai putem scăpa, are toate voluptățile durcerii, — ameto-toarea atracție a celor mai nedefinite plăceri...

Simțind, respirând par'că aceste violente esențe care se plumbă prin noi și dispun, se poate ușor pricepe că nu trăim decât din vertigul neînecat și din miracolul lor! Ni se revelează astfel ca pîntr'o oglindă în care se joacă atâtea nelămurite lumini, că omul nu este singur, că singur nu este întreg — și că prima lui aprizie nu este decât gestul unic de a se implini, brațele lui întinse spre imense sympathie care explică suveranele mișcări ale lumii... A! așe va trebui să murim! Foamea noastră de suflete și de oameni, corpul nostru atâtea de apărat, aceste dorințe în sfârșit sunt lupiele noastre — și ne vom tortura aproape ca într'un clește pe care singuri îl strângem! Vieța noastră într'adevăr nu va mai fi, tot ce compune ea, decât o lume, de groază aproape, a discordanțelor noastre iubirii...

(Urmează)

TOMA VLĂDESCU

de luminoasa ei linie care ne învăluie vieța sunt, ca niște locuri votive, marile stăruiri în care ni se fixează destinul, capete arzătoare în care nu răsună decât rugămintele Dragoștei! Ea hotărăște alianța perfectă a sufletelor, fundează cetățile noastre, constituie principul luminos după care durăm, ritmurile lumii, ne invită în sfârșit, alternând dezastre și furtuni, la o vieță pe care n'o mai putem părăsi. Trăim numai în suferința ei, trăim numai dorind — până când fiacără nu mai are puteri...

Dacă Prietenia ar fi o universală nevoie de solidaritate, Iubirea atunci în proprii termeni este lipsa noastră însăși, lipsa în care ne găsim după un corp, după un suflet pe care va trebui să-l facem al nostru sau căruia ardem de dorința să-i aparținem. Este o ade-vărată foame, sau este setea pe care n'o stinge nimic decât compul pe care nu renunțăm să-l vrem, sufletul pe care-l dorim... Ființa scumpă care pleacă sau care dispăare, a luat din carnea și din sufletul nostru — celelele noastre s'au rupt fiindcă erau unite cu această formă pe care acum n'o mai putem atinge și n'o mai vedem. Un lanț invisibil lega strâns între ele aceste forme care compuneau probabil o ființă singură, una — și lanțul acesta era de iubire. Delicata dantelă care ne prinde de atâtea seducții, ca să nu-ți mai putem scăpa, are toate voluptățile durcerii, — ameto-toarea atracție a celor mai nedefinite plăceri...

Simțind, respirând par'că aceste violente esențe care se plumbă prin noi și dispun, se poate ușor pricepe că nu trăim decât din vertigul neînecat și din miracolul lor! Ni se revelează astfel ca pîntr'o oglindă în care se joacă atâtea nelămurite lumini, că omul nu este singur, că singur nu este întreg — și că prima lui aprizie nu este decât gestul unic de a se implini, brațele lui întinse spre imense sympathie care explică suveranele mișcări ale lumii... A! așe va trebui să murim! Foamea noastră de suflete și de oameni, corpul nostru atâtea de apărat, aceste dorințe în sfârșit sunt lupiele noastre — și ne vom tortura aproape ca într'un clește pe care singuri îl strângem! Vieța noastră într'adevăr nu va mai fi, tot ce compune ea, decât o lume, de groază aproape, a discordanțelor noastre iubirii...

(Urmează)

TOMA VLĂDESCU

Vega, steaua cea strălucitoare

(Urmare din pag. I-a)

Pace, fratelli! e fate che le braccia Ch'ora e poi tenderete ai piu vicini Non sappiano la lotta e la minaccia.

E buoni veda voi dormir nei lini Placidi e bianchi, quando non intesa, Quando non vista, sopra voi si chini

La Morte con la sua lampada accesa.

Și în traducere ad-litteram: „Oamenii, pace vouă! Pe pământul adormit, prea mare este misterul; și numai cine caută să aibă frați, — în teama sa, — nu greșeste. Pace vouă, fraților! Și faceți ca brațele pe care le întindeți acum și pe urmă către aproapele, să nu aibă știință de luptă și de amenințare. Și bunii să vă vadă dormind, în aserturniturile moi și albe, când nesimțită, fără s'o vedeți, Moartea se va apleca peste voi cu candelă ei aprinsă”.

Fără prea vădite aluzii la lumea materială, la nesfârșitele noastre lupte, oricând poemul lui Pascoli poate fi înțeles ca o ilustrare a prezenței morții și a zădărniciilor oricăror eforturi. Dar și ca un apel către noroadele ce se ucid fără milă, în măceluri îngrozitoare...

Armonia neterminată, chiar după ce poemul se închide, răsfărâge dulci ecouri, care persistă și îmbracă alte forme, ca luminile ce joacă, într'un asfințit de soare, pătrunzând prin fereaștră și pân-găind obiectele din jurul nostru, preschimbate în culori ireale de potopul de raze neastâmpărate. Este în acelaș timp și imaginea care rămâne după adevărata poezie. Cuvintele dispar. Cu greu ne-am putea aduce aminte de ele. Armonia rămâne însă, și la distanță de ani uneori, în suflet se redeșteaptă câteva sunete, minunate îmbinate, dar care sunt în stare să întregească toată canavaua pe care erau țesute cuvintele, cu toate imaginile lor.

O lecție de poezie nu se poate altfel înfățișa. Acel impalpabil al poeziei, de care pomenește estetica, rezidă tocmai în armonie, în acea muzică pe care n'am putea-o asemăna decât cu muzica sferelor, din vechea reprezentare a lui Pitagora.

Alteori, chiar când rostim versul, ne dăm seama că întreaga lui valoare nu are un alt sens în afară de armonie și de prelungirile, în spațiu, pe care el știe să le desprindă. Vă aduceți aminte de adorabilul fragment eminescian?

Peste vârfuri trece lună, Codru-și bate frunza lin, Dintre ramuri de arin Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe, Mai încet, tot mai încet, Sufletu-mi nemângâiet, Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecat/ Inima-mi spre tine n'tornă? Mai suna-vei, dulce corn, Pentru mine vreedată?

Noțiunile, aici exprimate, nu mai spun aproape nimic. Pe nesimțite, inhibiția lor în cugetul nostru se petrece, și ceace produce incântarea este pînă la urmă numai picurul unor note, pe care nimeni în afară de poet nu le-ar putea transcrie. Dar această armonie, rânduie, ca în muzică, într'un ton minor, redă o tristețe inefabilă, a cea dulce melancolie din atâtea versuri eminesciene.

Evocarea unui asemenea fragment nu putea fi mai nimerită în aceste împrejurări. Suspinal lor stăruiește încă în mintea noastră, pe când sus, lucirile aproape albastre se resfrâng în cercuri tot mai largi din Vega, steaua cea minunată.

C. N. NEGOIȚĂ